

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Máme s muslimy víru ve stejného Boha?

Tomáš Koreček

Katedra religionistiky
prof. ThDr. Milan Balabán

Teologie
Evangelická teologie

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Máme s muslimy víru ve stejného Boha?“ napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 13.7.2014

Tomáš Koreček

Anotace

Tato diplomová práce „Máme s muslimy víru ve stejného Boha?“ se pokouší hledat odpověď na otázku, zda křesťané a muslimové sdílí víru ve stejného Boha. V pěti kapitolách, historie, dogmatika, etika, zbožnost a závěr, předkládá výběr argumentů pro nalezení shod, podobností rozdílů a odlišností mezi křesťanstvím a islámem, zejména se zaměřením na projevy víry. V první kapitole ukazuje setkávání muslimů a křesťanů v dějinách od vzniku islámu. Druhá kapitola se snaží porovnat hlavní věroučné témata obou náboženství. Třetí kapitola zkoumá, které etická pravidla mají křesťanství a islám společná a která rozdílná. Čtvrtá kapitola popisuje projevy zbožnosti muslimů a křesťanů. V závěru odpovídá na otázku nakolik křesťané a muslimové sdílejí víru ve stejného Boha.

Klíčová slova

Bůh, křesťanství, islám, muslim, křesťan, víra, náboženství

Summary

The thesis „Do we and muslims believe in the same God?“ tries to find answer to the question whether Christians and Muslims share the faith in the same God. In five chapters. History, Dogmatics, Ethics, Religiousness and Conclusion, it presents selection of arguments for finding agreements, correspondence, differences and divergences between Christianity and Islam, particularly with focus on expressions of faith. The first chapter shows encounters Christians with Muslims in history from the beginning of Islam. The second chapter tries to compare principal dogmatic topics of both religions. The third chapter examines what ethics rules are for Christianity and Islam common and which are different. The fourth chapter describes expression of religiousness of Muslims and Christians. The fifth chapter answers the question how much Christians and Muslims share the faith in the same God.

Keywords

God, Christianity, Islam, Muslim, Christian, faith, religion,

Obsah

1. Kapitola: Historie vzájemných vztahů islámu a křesťanství	5
2. Kapitola: Dogmatika	27
3. Kapitola: Etika v křesťanství a islámu	49
4. Kapitola: Zbožnost	67
5. Závěr	91
Seznam literatury	95

1. Kapitola: Historie vzájemných vztahů islámu a křesťanství

V této první kapitole se pokusím popsat základní styčné body islámu a křesťanství sledováním historického pozadí se zaměřením na islám. Na jaké platformě se islám setkává s křesťanstvím, judaismem, a jak je samotný islám reflektuje.

1.1 Muhammad

Islám jako jediné z velkých světových náboženství vznikl až po křesťanství. Do svého věroučného jádra si vložil absolutní nárok na vlastnictví konečné podoby Božího zjevení, která sice uznává, ale zároveň překonává starší zjevená učení, zvláště biblický monoteismus.¹ Zakladatelem tohoto nejmladšího monoteistického náboženství byl „arabský prorok“ Muhammad (* asi 570 - 632) pocházel z rodu Hášimovců, nepříliš významné a bohaté větve kmene Kurajšovců. Jeho otec se věnoval obchodu, ale zemřel ještě před Muhammadovým narozením. Po smrti matky se ujal čtyřletého Muhammada jeho děd 'Abd al-Muttalib, později pak jeho strýc Abú Tálíb. S ním se prý účastnil obchodní výpravy do Sýrie a také válek Mekky proti některým okolním kmenům. Zprávy o jeho dětství a jinošství jsou velmi nespolehlivé a opředené nánosem pozdějších legend, takže ve skutečnosti víme o tomto období jen velmi málo konkrétního.²

„On sám pracoval jako správce u jedné bohaté vdovy po obchodníkovi a v pětadvaceti letech se stal jejím manželem. Vykonával za ni dlouhodobé

1 Kropáček, Luboš, Islám očima křesťanské teologie (online) <http://www.souvislosti.cz/497kro.html>

2 Hrbek, Ivan, Korán 1972

obchodní cesty přes poušť až do Palestiny a Sýrie. Stále častěji se však od obchodu uchýloval do horské samoty. V průběhu let se pro něj modlitba a meditace staly důležitějšími než obchod a všemožné cennosti. V tehdejší předislámské pohanské Arábii s jejími bohy, božími syny a dcerami se potulovalo nemálo 'hledáčů boha' (*haníf*), kteří toužili po čisté víře, po víře v jediného Boha.³

Zajímavý fakt uvádí I. Hrbek: „Jedinou jistotou zůstává fakt, že prožíval hlubokou psychickou krizi, z níž potom vyrostly jeho náboženské představy, zpočátku nezřetelné a tápavé, ale s postupem doby nabývající pevnějšího rámce i obsahu. Podle tradice dostalo se Muhammadovi prvního zjevení v roce 610, tedy v době kdy mu bylo okolo čtyřiceti let. Z počátku byl jat obavami, zda se nezbláznil a pomýšlel dokonce i na sebevraždu, zejména když po prvním zjevení se delší dobu nedostavilo nové. V těchto chvílích byla mu jeho manželka Chadídža silnou oporou a za pomoci svého bratrance Waraqy, který se již dříve seznámil s křesťanským učením v něm upevnil víru, že je skutečným poslem božím. Muhammad po určitou dobu hlásal to, co pokládal za zjevení, jen úzkému kruhu své rodiny a přátel a teprve o několik let později, přibližně v roce 612, nebo 613, se odhodlal vystoupit se svým učením na veřejnost a promluvit ke svým soukmenovcům.“⁴

„Když ale Muhammad promluvil o svých zjeveních veřejně, lidé ho označili za *'varovatele'* a *'upomínatele'* a dostalo se mu téměř všeobecného odmítnutí. Dokonce se mu vysmáli, a to ze dvou celkem pochopitelných důvodů: uprostřed Mekky, čilého obchodního města na kadidlové stezce – navíc v době velké

3

Küng, Hans , Po stopách světových náboženství . Centrum pro studium demokracie a kultury 2006

4

Hrbek, Ivan , Korán 1972

konjunkruty obchodu, kdy tudy procházaly řady karavan z Jemenu, směřující až do Gazy a Damašku, se Muhammad zasazoval o *étos spravedlnosti*. Svě spoluobčany konfrontoval s bližícím se soudem, hrozil přísnými tresty na onom světě a žádal obrácení a sociální solidaritu. Dále Muhammad vyzýval k tomu, aby se lidé podrobili jednomu a jedinému Bohu, který je spravedlivý a milosrdný. To bylo nebezpečné pro kult bohů a také pro obchody kolem poutní svatyně Ka'by, a tím i pro finanční a hospodářské řízení Mekky. V ohrožení se dokonce ocitla jednota a prestiž jeho kmene.⁵

„Když Muhammad pojal myšlenku posledního soudu, učinil tak s vědomím, že opakuje židovský a křesťanský model, ale zároveň s přesvědčením, že jej formuluje nově. Neboť šlo o formulaci v arabštině; zjevení se tak poprvé strojilo do bezprostředně srozumitelného hávu. Bible tehdy ještě do arabštiny přeložena nebyla, křesťanští mniši pronášeli své svaté texty aramejsky, Židé hebrejsky. Právě v jazyce spatřoval Muhammad po dlouhý čas originalitu svého poselství, byl prorok a jeho zjevené Písmo bylo 'arabským Koránem'.“⁶

Zajímavé je povšimnout si společenského postavení prvních muslimů.

„Rozbor zachovaného seznamu prvních muslimů (těch, kteří přistoupili k islámu před rokem 622) ukazuje, že náleželi do tří společenských skupin. V první skupině, byli mladí muži z nejvlivnějších rodin, blízcí příbuzní vládnoucích osob, které se dostaly později do nejostřejší opozice vůči Muhammadovi. Druhou skupinu tvoří opět mladší lidé z jiných méně významných rodů. V obou těchto skupinách převažují lidé, kterým bylo v době přestupu okolo třiceti let. Ve třetí skupině nalézáme lidi různého věku stojící

5

Küng, Hans , Po stopách světových náboženství. Centrum pro studium demokracie a kultury 2006

6

Küng, Hans ; Ess, Josef Vann, Křesťanství a islám. 1997

mimo rodový a kmenový systém. Byli mezi nimi jak otroci, tak propuštěnci různého etnického původu...⁷

Dalo by se říci, že Muhammad, řečeno modernější terminologií „nalezl díru na trhu“. Jeho příchod není žádnými svatými texty ohlašován, postrádá božskost, stvrzení své autoritativnosti druhými. Možná psychicky nevyrovnaný člověk, který blouzní, působí velmi lidsky, obyčejně. Zdálo by se, že takových naše historie zažila již mnoho. Měli své vidiny, zjevení, které dříve nebo později začali prezentovat svému okolí. Některé se uchytily, byly přijaty, některé zemřely se svými hlasateli. Muhammad ale nevytváří podstatu nového náboženství, nebo sekty. Zcela jistě přebírá základy, nauku a postoje judaismu a křesťanství, jakoby tvořil novou evoluční větev arabského variace těchto směrů.

„Oproti svým polyteistickým současníkům v Mekce přinášel cosi nového také obsahově: monoteismus a s ním spojenou eschatologii. Jejím prostřednictvím si bral na mušku sociální nepřístojnosti, staví mekkánským kupcům před oči, že sami budou muset jednou při velkém účtování předložit své knihy... A přesto: musíme se postavit proti moderní zálibě redukovat všechno na sociální otázku. Muhammad není revolucionář, nýbrž prorok. Majetkové poměry nechce příliš měnit, shromažďuje sice kolem sebe slabé, mnoho mladých lidí a dokonce i otroky, avšak ví, že to bez mocných nejde.⁸

Muhammad má v tomto daleko blíže k nespokojenému „rebelovi“. Mluví o velmi podobných sdělení jako bibličtí představitelé, proroci a Ježíš, ale podle mne se stále pohybuje v měřítkách lidských názorů, možností uchopit „aktuální diskurs“ nebo naopak proti němu bojovat. Jak již bylo naznačeno; kde za ním

7

Hrbek, Ivan , Korán 1972

8

Küng, Hans ; Ess, Josef Vann, Křesťanství a islám. 1997

stojí něco víc, než je jen on sám? Nikde žádné proroctví o něm samém, na které bychom byli jako křesťané zvyklí. Tento pohled je viděn asi jen velmi těžko odstříhnutelnou optikou křesťana, kterou na Muhammada většinou nahlížíme. Ale muslimové tradičně na Mohameda vztahují tyto biblické texty jako zaslíbení/proroctví: Přímluvce Jan 14:16 a já požádám Otce a on vám dá jiného Přímluvce, aby byl s vámi navěky -

Jan 14:26 Ale Přímluvce, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem vám řekl.

Jan 15:26 Až přijde Přímluvce, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy, jenž od Otce vychází, ten o mně vydá svědectví.

a Proroka Deuteronomium 18:15 Hospodin, tvůj Bůh, ti povolá z tvého středu, z tvých bratří, proroka jako jsem já. Jeho budete poslouchat,

Deuteronomium 18:18 Povolám jim proroka z jejich bratří, jako jsi ty. Do jeho úst vložím svá slova a on jim bude mluvit vše, co mu přikáži.

Možná proto dále Hans Küng ve své knize píše: „Prorocký typ, který (Muhammad) představuje, se nadá snadno uchopit. V Koránu se hovoří o vizích, ale nevíme, zda stály na počátku jeho vystoupení. Zprávy mluví o extatických prožitcích; Muhammad se při nich zřejmě celý zabaloval, což, jak víme, dělají i jiní vizionáři... Jediné bezpečné kritérium, které máme v rukou je díkce: krátké, často elipticky zkracované a záhadnými zapřísaháními uváděné výroky, připomínající výkřiky, držené pohromadě důraznými rýmy v prozaickém textu, úchvatné obrazy zařazené těsně jeden za druhý–takový styl znali Arabové od věštců. S těmi působí Muhammad při svém vystoupení jako nejvíce spřízněný.

V tom je dobré připomenout Muhammadovo pojetí sebe sama:

„Já jen smrtelník jsem jako vy,“ říká v Koránu na Boží příkaz „a bylo mi pouze vnuknuto, že božstvem vašim je Bůh jediný“ (súra 41:5) Chápe tedy, že zjevení mu bylo dáno jen u nezasloužené a nevysvětlitelné milosti.⁹

9

Tamtéž

1.2 Korán a islámská teologie

„Svaté písmo muslimů nazývané Korán, obsahuje sbírku textů, přednášených Muhammadem v průběhu více než dvaceti let prorocké činnosti a považovaných jím za zjevení boží. Podle ortodoxního učení islámu je Korán nestvořené slovo boží, existující od věčnosti.“¹⁰

„Podstatné je Písmo, Bůh se zjevuje v Knize. Takto islám pohlíží i na starší náboženství; judaismus a křesťanství jsou „náboženství Knihy“ a jejich stoupenci „lid Knihy“. Tendenci stavět na Písmu pojala obě velká náboženství nejpozději tehdy, když se ustanovil kánon. Islám tu opět následuje určitý model, který stejně jako monoteismus, domýšlí radikálně až do konce. Chceme-li věřit muslimské tradici, pak kanonizační proces nebyl nikde dokončen rychleji než v islámu. Již první generace po Prorokově smrti měla k dispozici, alespoň v kostře text Koránu, tak jak jej známe dnes. Odlišné verze, které byly často neúplné a o nichž bychom velmi rádi věděli, zda obsahovaly alespoň nějaké nevídané zvláštnosti, byly údajně všechny spáleny.“¹¹

„Podle tzv. „muslimské ortodoxie“ je Korán Božím slovem ve vlastním slova smyslu. Je považován za přímé zjevení od Boha, „vnuknuté“ (*wahj*) a diktované andělem Gabrielem (2,97) „přímo v arabštině“ (13,36–37) Muhammadovi jako celek v „osudové noci“ (97,1) a „podle okolností“ (17,106) v průběhu dalších dvaceti let (od 610/612 do 632, do Prorokovy smrti). Prorok, Boží posel, je pouze prostředníkem, skrze nějž Slovo vstoupilo do světa. Nic k němu nepřidal ani z vnuknutého slova neubral, pouze se mu naučil nazpaměť a nahlas je přednášel. Jeho učedníci se pak učili nazpaměť slovům svého Proroka, pokračovali v jejich

10

Hrbek, Ivan , Korán 1972

11

Küng, Hans ; Ess, Josef Vann, Křesťanství a islám. 1997

přednášení a opakování. Po Muhammadově smrti první tři chalífové (Abú Bakr, Umar a Uthmán) shromáždili svědectví učedníků, zvážili je, stvrdili či vyloučili, a nakonec, za doby třetího chalífy (tj. asi dvacet let poté), dali knize její podobu v konsonantickém znění. V průběhu 7. století text nabyl aktuální definitivní podoby, byla do něj vložena diakritika a vokály, aby se napomohlo společnému přednesu celé muslimské obce. Původní přednes (z nějž pochází sám termín „Korán“) se tedy proměnil v „knihu“, která tu je proto, aby byla učena z paměti, zvnitřněna jako celek a neustále věřícími přednášena.“

„Když se do četby Koránu pustí „průměrný“ křesťan, nepříliš kovaný v biblických vědách, může dospět k nepříjemným odhalením: nalezne mnoho postav, příběhů a zásad, které se mu budou zdát povědomé, protože jsou obsaženy i v židovsko-křesťanském Písmu. Bude sváděn ke dvěma naprosto odlišným závěrům: Převážně negativnímu názoru: Bible a Korán jsou si velmi blízké, protože přímo či nepřímo odkazují k týmž dějinám. Korán přitom (často špatně) opisoval z Bible, a co je dobré, pochází z ní, zatímco to, co je v něm jaksi pokroucené či „barbarské“, pochází z dalších autonomních pramenů, které mají základ v dějinách arabských kmenů a jejich sklonu k idolatrii. Bible má určitou vnitřní strukturu a koherenci založenou na dějinách spásy, které vrcholí v Ježíši Kristu, zatímco Korán je snůška příběhů a zákonů, jež dohromady propojila Muhammadova fantazie či další redaktoři knihy; spíše pozitivnímu názoru: Korán je Biblii tak blízký, že dokonce mluví o témže Bohu, propaguje tytéž etické principy a obsahuje nabídku velmi hluboké duchovní cesty; odkazuje k postavám a hlavním událostem Bible, počínaje Adamem, Abrahámem, Mojžíšem a Ježíšem, nadto chová úctu k Marii – obě knihy a náboženství, která jsou s nimi spojena, tudíž poukazují týmž směrem a je zbytečné, ba škodlivé

příliš zdůrazňovat rozdíly mezi nimi, protože tak pouze přiživujeme vzájemnou nenávisť a bráníme plodné integraci.“¹²

Jak tedy máme hodnotit postavení Koránu v islámu jako křesťané, abychom nebyli sváděni k jednomu, nebo druhému „průměrnému“ hodnocení? Lze odfiltrvat svůj vlastní získaný kulturně náboženský pohled a vidět ještě nějaký třetí „nahý“ Korán?

„Kdyby se křesťané sami o sobě drželi pojetí Bible jako textu, který není bez chyb a nedostatků, bez temných míst a smíšenin, bez omezení a omylu, ale v každém případě je to rozmanitá sbírka dokumentů víry, které nejsou jednoduše Božím zjevením a Božím slovem, nýbrž lidskou formou dosvědčující Boží zjevení a slovo, zůstali by možná ušetřeni mnoha konfliktů s přírodní vědou i historií. Z dvě stě let historicko-kritického zkoumání Bible vysvítá, že opravdu negarantuje bezchybnost a neomylnost autorů, nýbrž že pravda obsahu, svědectví a poselství tu musí stát sama o sobě. Nepotřebuje být „zvnějšku“ božsky legitimována, ale sama se legitimuje na základě vnitřního svědectví. Je inspirovaná a inspirující.“¹³

„Nelze skutečně popřít, že i Korán působil a působí jako inspirovan a inspirující. A není to jen svědectví 7. století, jak se domnívají religionisté, nýbrž pro bezpočet lidí to je dokument 20. století, který není v žádném případě mrtvý, ale nanejvýš živoucí.“¹⁴

12

Cottini, Valentino, překlad Denisa Červenková (on-line)
<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2008-4/Bible-a-Koran.html>

13

Küng, Hans ; Ess, Josef Vann, Křesťanství a islám. 1997

14

ibid.

To je možná způsob, jakým se dá dojít k chápání Koránu křesťanem, aniž by mu něco ubíralo, nebo přidávalo. Výsledkem není jednoznačný negativismus, kritika či „ekumenické“ sdílení tohoto textu, ale pohled upřímně respektující základní text islámu.

1.3 Geografická historie islámu v Evropě a na Českém území

Již brzy po vzniku prvních center islámu v Arábii, začalo náboženství expandovat i do vzdálenějších míst blízkého východu a Evropy.

„Těžko říci nakolik Muhammad sám pomýšlel na rozšíření islámu Arabského poloostrova. Když však po jeho smrti hrozilo, že se rozpadne jednota arabských kmenů, již vytvořil, tato myšlenka byla nejlepší cestou jak odvést tuto energii. Arabští nomádi podnikali odedávna nájezdy do kulturních území v Sýrii a Iráku. Teď jim však napomohla přízeň okamžiku. Byzanc a Írán se vzájemně vyčerpaly vražednými válkami a navíc Byzanc, vítěz posledního střetnutí, se pro svou nešťastnou náboženskou politiku těšila sotva podpoře ze strany domácího, orientálního, většinou „heretického“ obyvatelstva. Navíc jistě přistupovala skutečnost, že Arabové tentokrát nesli jen za kořistí, ale nesli poselství.“¹⁵

Během necelého století vyznavači této nové víry mocensky ovládli rozsáhlá území Blízkého východu včetně Palestiny, kde kdysi žil a učil Ježíš a dalších míst, kde se utvářela nejstarší církevní společenství a kde působili významní církevní otcové. Někde – v Palestině, Sýrii, Mezopotámii a Egyptě – se křesťanství pod novou vládou uchovalo jako náboženství zbytkových menšin. Jinde, zvláště v severní Africe, uvolnilo prostor islámu prakticky beze zbytku.

15

Küng, Hans ; Ess, Josef Van Křesťanství a islám 1997

Naše úvahy se budou pohybovat převážně v rovině křesťanské teologické reflexe. Islám z tohoto zorného úhlu byl a zůstává otázkou, která se zodpovídá stále znovu. O těchto nesnázích svědčí výrazné posuny, které zřetelně rozpoznáme ve vývoji křesťanského pohledu na islám. Historicky nejstarší je názor, že islám je křesťanskou herezí. Ve vrcholném středověku převládlo mínění, že jde o samostatné, pobloudivé náboženství. V nové době někteří filosofové a bohoslovci, vcelku spíše ojediněle, usuzovali, že islám může představovat jakousi předběžnou přípravu ke křesťanství. Konečně dnes, v druhé polovině 20. století, křesťanské církve ve své většině přiznávají muslimům místo v univerzální ekonomii spásy. Tyto pohledy nelze přes jejich značnou vzájemnou odlišnost přísně od sebe oddělit jednoznačnými hraničními čarami, zvláště časovými. Všechny se příležitostně, byť třeba v náznaku, objevují dodnes. Nikoli nezbytně v zápalu polemiky nebo dialogu, ale i jako úvaha rozvádějící některá nová zjištění nebo hypotézy o klíčově významném období vzniku islámu.¹⁶

Šíření a integrace islámu v křesťanské Evropě se tedy neobešla bez násilných konfliktů. U světů, které si byly velmi cizí svou kulturou, je to vlastně téměř pochopitelné. Právě výrazné snahy o pochopení náboženství muslimů přispěly k postupnému vytváření mírového soužití a k mezináboženskému dialogu.

V první polovině 7. století dochází k první vlně šíření. Tato expanze probíhá násilně a je při ní „obrácena“ severní Afrika, kde bylo křesťanské osídlení, dočasně je muslimský také Apeninský poloostrov. Na západě je expanze muslimů zastavena Karlem Martelem při bitvě u Poitiers (též u Tours). Nutno

16

Kropáček, Luboš, Islám očima křesťanské teologie (online)
<http://www.souvislosti.cz/497kro.html>

ale poznamenat, že islám se nešířil pouze násilně. Svou úlohu sehrál zejména obchod a také kulturní bohatství, kterým muslimové disponovali a přinášeli jej do zemí celého světa. V 9.století dochází k největšímu rozkvětu islámu za vlády dynastie Abásovců. Tolerování křesťanských obyvatel v islamizovaných zemích bylo podmíněno vyššími daněmi. Křížové výpravy byly orientovány na ochranu poutníků a znovuzískání křesťanských svatých míst v Palestině. Po vzniku Osmanské říše islám znovu expanduje do Evropy. Je obsazen Balkánský poloostrov a hranice Osmanů se zastavují až na jižním Slovensku v Nových Zámcích. Muslimové se rovněž pokoušejí dvakrát dobýt Vídeň. V roce 1529, a podruhé 1683. Rok objevení Ameriky – 1492, je rokem dotažení reconquisty ve Španělsku, je dobyta Grenada. Na konci 15. století portugalská námořní vojska objeví cestu kolem Afriky a následně evropská námořní vojska vpadnou do týlu Turkům, kteří nejsou schopni čelit námořní síle. V koloniální éře 19. století se mnohé muslimské země ocitají pod svrchovaností velmocí, zejména Velké Británie, Francie, ale i Ruska, které okupuje zakavkazské státy. Teprve v této době, se objevuje v arabštině slovo křížák, jako označení pro evropské okupanty. V době křížových válek byli křesťanští vojáci od muslimů nazýváni prostě Franci anebo nevěřící. Koloniální nadvláda zaniká až po II. Světové válce. Ruská svrchovanost nad Kavkazem až po rozpadu SSSR v roce 1991. Zlomovým obdobím byl přelom 60. a 70. let 20. století. Na začátku let 60. se dá atmosféra v islámských zemích konstatovat, jako „sekulární pohoda“ podobná západní (evropské, americké) společnosti. Existovala tu konvergence mezi západní a islámskou civilizací. V této době však obě strany reflektovaly odlišné zkušenosti. Na západě se v roce 1968 začíná chápat, že marxismus a komunismus není ta pravá cesta. Nadchází nová éra mikrotechniky. Američané přistávají na Měsíci r. 1969. Filosofický duch se vyznačuje vzplanutím postmoderny. To mění společnost, zvláště etické cítění a postavení rodiny. Světem zamávaly i studentské revoluce z roku 1968. Zkušenost východu byla

odlišná a mnohem negativnější. První velkou ranou byla šestidenní válka Izraele se Sýrií a Egyptem. Muslimská společnost těžce nesla újmu od židovského státu. V roce 1971 se odtrhl východní Pákistán (Bangladéš) za vojenské pomoci Indie. V Islámském světě byla panika. Hledal se viník. Ve vzduchu visela otázka: „Co jsme (my muslimové) učinili tak zlého, že nás Bůh tolik trestá?“¹⁷

Vztahy muslimů a křesťanů v Evropě si ilustrujeme historickým přehledem na dvou příkladech - západoevropském Španělsku a balkánské Bosně a Hercegovině.

Středověk v Evropě začal příchodem muslimů na Iberijský poloostrov a jejich zásahem do občanských válek vedených posledními vizigótskými králi. Tento vpád rozdělil starý římský svět na dvě antagonistické části různého vyznání: křesťanského a islámského. Iberijský poloostrov a Sicílie se posléze staly prostorem, v němž se obě víry střetávaly, vzájemně se ovlivňovaly a bojovaly za získání konečné převahy.

Příčiny rychlého dobytí Pyrenejského ostrova muslimy jsou různé. Mezi hlavní důvody patří strukturální slabost monarchie, která byla zároveň vnitřně narušována konflikty se židy a dalšími nepřáteli. Příchod muslimů znamenal pro Pyrenejský poloostrov rozkvet jak v oblasti kultury a hospodářství, tak v toleranci, ve které se i křesťané, muslimové a židé naučili vzájemně žít. To bylo dáno zřejmě dvěma důvody: křesťané nebyli tak mocensky silní, aby se vzepřeli a muslimové dodržovali politiku, kterou jim Korán přikazuje.

Příchod islámu na poloostrov nepochybně narušil přirozený vývoj vizigótských institucí, které nabývaly feudální povahy. Křesťané na poloostrově

17

Kropáček, Luboš, zápis přednášky na KTF. Online <https://cejsk.signaly.cz/0710/strucne-dejiny-islam>

tak zůstali do značné míry ušetřeni problémů ostatní středověké Evropy, jakými jsou např. boj o investituru, války mezi papežským stolcem a římsko-německou říší a dokonce i křížové výpravy.

Vpád muslimů také způsobil přelom ve španělské kultuře, která byla tradičně křesťanská, a tudíž pro nové vládcy neúžitečná. Křesťanská kultura však našla útočiště v některých kláštorech. Nevzdělaní vetřelci nemohli zpočátku nabídnout náhradu za něco, co považovali za nepotřebné. Když toledský muslimský dějepisec Abú-l-Kásim Sa'íd hovořil o prvních momentech vpádu, říkal: „*V počátečním*

období postrádalo Španělsko vědu; žádný z domorodců se neproslavil v tomto snažení“, tedy coby učenec. Ale od devátého století se v muslimském Španělsku začala rozvíjet výjimečná kultura.

Důležitou úlohu sehrála v té době existence hranice mezi křesťany a muslimy. S ní související rizika vedla totiž ke vzniku velké skupiny svobodných sedláků, kteří se na nebezpečné půdě usazovali a obdělávali ji k vlastnímu užitku. Tento velký počet „svobodných“ kontrastoval se situací v ostatní středověké Evropě. A konečně fakt, že západní křesťané v raném středověku neměli významná městská centra, vedl ke vzniku hospodářství zaměřeného na chov dobytka. To se později dostalo do rozporu se vznikajícími znovudobytými městskými centry, což v některých oblastech poloostrova, na rozdíl od většiny evropských území, bránilo rozvoji měšťanstva.

Španělská islámská kultura dosáhla ve středověku takového věhlasu a významu, že evropská kultura až do renesance vycházela téměř vždy z práce nějakého španělského muslima. Tyto práce byly rozšířené prostřednictvím latinských překladů pořízených v Ripollu, v údolí Ebra a v Toledu nebo z překladu do kastilštiny pořízených na dvoře Alfonse X. Moudrého a následně převedených do latiny.

První muslimští dobyvatelé byli v zásadě nevzdělaní válečníci. Proto nevyužili vizigótskou, v jádru biblickou kulturu, která v důsledku masového přestupování křesťanů na islám zvolna mizela. Zachovalo se z ní pouze to, co bylo nutné k praktickému životu: jazyk, právo, něco z politického a správního uspořádání. Muslimští arabové přispěli svými cestovatelskými a obchodními zkušenostmi. Po jejich příchodu došlo k rozvoji v oblasti věd jako matematika, numerologie i astrologie. Od muslimů byl převzat číselný systém.

K rozvoji došlo také v oblasti architektury, ve stavebnictví se objevily nové styly, např. užívání mozaikového umění a používání kachliček. Muslimský způsob života ovlivnil ostatní západoevropské země, které začaly přejímat názvy potravin, rostlin, plodin, ale i termíny z vědního oboru jako matematiky, alchymie, literatury, dále také názvy z her, námořnictví a obchodu. Vrstvu vzdělaných tvořilo v křesťanských královstvích, jako byla Kastilie a León, a hrabství Navarra a Barcelona, obyvatelstvo převážně z muslimů a židů. Jejich profese byly zejména v oblasti stavitelství, lékařství, řemeslnictví a hudebnictví.⁷⁴

Největší přínos pro Evropu mělo předávání filosofických myšlenek a znovu představení antické filosofie. Nastiňme si nejzajímavější podněty, kterými islámská kultura v Andalusii ovlivnila filosofické myšlení v celé Evropě. Jednou z ústředních postav celé středověké filosofie je *Abú Nasr Muhammad ibn Muhammad ibn Tarhán ibn Awzalagh al-Fárábí*, kterého pozdní arabské prameny nazývaly „Druhý mistr“¹⁷³. Základem všech středověkých diskusí o postavení intelektu, umístěného na nejasné hranici mezi psychologií a kosmogonií bylo rozlišení mezi rozumem v možnosti, rozumem v uskutečnění, získaným intelektem a činnou inteligencí. Abú Nasr jako politický filosof přizpůsobil platónskou nauku o filosofovi na trůnu politickému a profetologickému myšlení muslimů. Jsoucná rozlišil na nutná a možná. Nutná jsoucná existují sama o sobě z vlastní nezbytnosti a ke své existenci nepotřebují

vnější příčinu. Možná jsoucná jsou ta, která mohou být, nebo nebýt, a jejich existence si vnější příčinu vyžaduje. Zde vlastně vidíme předobraz středověké křesťanské spekulace.

Za největšího filosofa, který z východního islámu vzešel, je pokládán *Abú Alí al-Husajn ibn Síná* (Avicenna; 980-1037). Vytvořil parafrázi hlavních částí Aristotelova díla, kterou obohatil o všechna rozvinutí, která našel u řeckých komentátorů a svých předchůdců v zemi islámu, ať již muslimských i křesťanských. Avicennova hlavní díla představují jeho filosofické sumy, především *Kitáb aš-Šifá'* (Kniha uzdravení), filosofická a vědecká encyklopedie ve třech dílech. Metafysika je v jeho pojetí těsně spojena s konkrétnějšími a speciálními vědami.

Názvem reconquista se označuje dlouhá etapa bojů španělských křesťanů proti Maurům. Důvodem vypuknutí tohoto konfliktu byla snaha zrealizovat znovudobytí celého Pyrenejského poloostrova. Reconquistu nelze chápat jako neustálou válkou, bez příměří, ale jedná se o historickou epochu, v níž dochází k střídavému prosazování politických aspirací a ekonomických zájmů té i oné strany. Někdy tento vzájemný antagonismus dvou náboženských doktrín ustupoval do pozadí před bojem mezi křesťany nebo mezi muslimy samými.

Panovníci křesťanských království začali postupně znovudobývat ztracená území spadající pod muslimské vlády. První známky reconquisty bychom mohli objevit již v desátém století, ale tyto pokusy skončily neúspěchem křesťanských armád. Skutečná reconquista započala v jedenáctém století, kdy Garcia Sánchez III. z Nájery obsadil město Calahorru. Poté se boj o navrácení území vedl stovky let. Princip znovudobývání se nejprve rozšířil pouze na území Navarry a Portugalska, v Katalánsku, Aragonii, Kastilii ani Leonu se zatím neobjevil. Tyto bojové výpravy byly pozastaveny po vylodění Almorávidů. Po získání prvních muslimských měst začali aragonští rytíři bojovat s Almorávidy a získávat tak zpět muslimská území. Na pomoc si pozvali křižáky ze „svaté říše

Římské“, kteří bojovali ve jménu křesťanství. To mělo za následek postupné dobývání muslimských království a začátek sjednocování poloostrova.

Válka o Granadu znamenala definitivní konec muslimů na Pyrenejském poloostrově. Prorocství se v křesťanském Španělsku těšila velké oblibě a všichni již dlouho očekávali konečné zúčtování s Granadou. Válku o Granadu bylo možné vyhrát jen pozvolným, nemilosrdným tlakem. Křesťanská vojska se držela stranou od výše položených místa a začala postupovat údolími řek a plochými nížinami, které je nakonec dovedly až k hlavnímu městu Granadě v podhůří Sierry Nevady. Ovšem všechny přístupové cesty byly důkladně opevněné a u každé pevnůstky i opevněného města se odehrávalo stejné drama. Dělostřelectvo pozvolna rozbilo hradby, jakmile se vojáci dostali dovnitř, pobili všechny, kdo v ruinách přežili. Nakonec v říjnu 1491 začala malá skupinka významných občanů města tajně vyjednávat o kapitulaci. Nejednotnost a nesvornost opět podlomily sílu Granady. Křesťané se chtěli vyhnout dlouhému obléhání i případným rizikům zteče a tak rozumně nabídli přijatelné podmínky. Ferdinandovi vyjednávači přistoupili na všechny požadavky: granadští muslimové směli zůstat ve svých domovech nebo se odstěhovat do severní Afriky podle svého přání.

Zaručovalo se jim právo na víru, na život podle vlastních zákonů a ochranu před nespravedlivým zdaněním.¹⁸ Všichni muslimové však byli zanedlouho ze Španělska vyhnáni.

Moderní španělský islamismus

Muslimové se ve Španělsku začínají znovu objevovat od 30. let 20. století - nejprve jsou to muslimští maročtí vojáci, bojující na Frankově straně.

18

Simona, Hájková, Španělsko pod nadvládou Arabů. Diplomová práce 2013

Již celá 30. léta minulého století byla poznamenána prvotním intelektuálním zájmem o islám (tzv. španělským afrikanismem), který byl probuzen a podporován španělskými vládami bez ohledu na ideologickou orientaci již od poloviny 19. století. Dělo se tak v první řadě v rámci koloniální politiky a související propagandy. Ve 30. letech bylo státem založeno několik škol a institutů arabských studií jak ve Španělsku, tak v Maroku. (V roce 1932 španělská republika dala vzniknout v Madridu a Granadě Škole arabských studií (Escuela de Estudios Árabes). Obdobně i Frankův režim podepřel svou proarabskou politiku založením dvou institutů v Tetuánu v roce 1938: Institut Muley el Mehdí a Institut General Franco. O sedm let později stál Franco i u vzniku Institutu afrických studií (Instituto de Estudios Africanos) při Vrchní radě pro vědecké výzkumy.

Větší imigrační vlna muslimů z Afriky však začala od sedmdesátých a především osmdesátých let. Dnes představují muslimové oficiálně 1 procento obyvatel Španělska. Velkou zkouškou vztahu mezi nemuslimy a muslimy byly islamistické atentáty před deseti lety. Přibližme si je obsáhlejší citátem ze zajímavého článku.

"Španělskem i celým světem otřásly na počátku nového tisíciletí teroristické útoky z 11. března 2004 vedené muslimskými útočníky na madridská nádraží. Stalo se tak v předposlední den předvolební kampaně. Po počátečním obviňování organizace ETA padla vina na islámské radikály napojené na al-Qácidu: původem Maročany, v nejednom případě legálně pobývajících ve Španělsku! Očekávaný nárůst islamofobie ve španělské společnosti se nedostavil, alespoň ne v míře, jaká se dala po takovém krveprolití a v době, v níž je terorismus, často s přívlastkem islámský, skloňován ve všech pádech, očekávat. Španělé vyšli do ulic demonstrovat svůj smutek a zároveň nespokojenost se zahraniční politikou ministerského předsedy Aznara, kterého tato událost stála premiérské křeslo. Nikdo nevolal po pomstě. Zastřešující

federace islámských asociací po celém Španělsku ihned vydaly fatwy (právní dobrozdání muslimské autority) odsuzující atentáty i jejich původce, španělští muslimové se jasně postavili na stranu spravedlnosti. Podobná prohlášení odsuzující terorismus, ať islámského či jiného původu, přicházela ve stejnou dobu z marockých oficiálních i neoficiálních zdrojů.

Tato událost se stala zkouškou španělského euro-islámu: muslimové žijící v zemi uspěli. Uspěla i španělská veřejnost, která neodsoudila 1% svých spoluobčanů za odlišnou víru. Zdá se, že Španělsko zdárně nastoupilo cestu muslimské integrace, na jejímž konci bliká světélko naděje zvané euro-islám. Vyhráno však rozhodně není, cesta, kterou bude muset ještě Španělsko a jeho muslimští obyvatelé projít, je dlouhá. A nejednotná ve svých postojích a názorech je jak španělská veřejnost a politická scéna, tak sami muslimové.¹⁹

Balkán

„V době nástupu komunistických diktatur tak byl islám v Balkánských zemích především islámem žitým, tradičním. Naprostá většina muslimů v té době dodržovala islámské předpisy, tradice, svátky. Muslimské ženy chodily oblečené podle islámských předpisů, tj. se šátkem na hlavě, nikoli ale proto, že je to „islámské“, nýbrž proto, že tak chodily i jejich matky, babičky, prababičky. Komunistické režimy a také obrovská společenská modernizace balkánských muslimských národů měla za následek, že toto tradiční, žité náboženství postupně do značné míry vymizelo. Velká část lidí se urbanizovala, začali docházet pravidelně do zaměstnání ve státní správě nebo státním podniku, jejich

19

Břeská, Jana, Muslimská přítomnost v moderním Španělsku – chronologický přehled (online)

http://www.opusarabicum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=155:uslimska-pitomnost-v-modernim-panlsku&catid=3:2007&Itemid=10

životní standard (týká se jugoslávských muslimů) se především v průběhu 50. a 60. let prudce zvýšil.

V Sarajevu se koncem 80. letů začaly objevovat skupinky mladých lidí (laiků), kteří se aktivně zajímali o náboženství, dodržovali striktně islámské předpisy a oblékali se po islámském způsobu. Mladí lidé z této generace přitom již nemohly pamatovat své matky ani babičky, které by nosily muslimský šátek, ani své otce a dědy, kteří by hojně chodili do mešity. Počet těchto mladých lidí zesílil v Bosně po roce 1990 a objevil se i v Albánii. Tito „noví muslimové“ již na rozdíl od svých předků o svém náboženství přemýšlejí, děvčata nenosí šátek slepě jen ze zvyku, nýbrž jej oblékají záměrně a dávají tak najevo svou příslušnost k islámu. Právě tento posun ve vnímání islámu nejlépe charakterizuje novodobou obnovu islámu či „reislamizaci“ balkánských muslimů: posun od místního, tradičního a „žitého“ islámu k univerzálnímu, modernímu a vědomému náboženství, kultivovanému „nadnárodními“ islámskými duchovními.

Po vnější stránce se islámská obnova týkala především obnovení náboženských symbolů, vydávání množství islámské literatury, výstavby mešit a expanze islámského školství. Tradiční sunnitský islám hanafijského mezhebu (madhabu) je základní formou islámu přítomnou na Balkáně již od počátku osmanských dob. Hanafijský mezheb je považován za nejumírnější a nejtolerantnější ze čtyř právních škol sunnitského islámu. IZ jej hájí jako „balkánský“ islám. V případech, kdy se IZ ohrazují proti působení příznivců radikálních forem islámu v balkánských zemích, označují jejich protagonisty za přívržence „jiných mezhebů“. Mírnými pravidly tohoto hanafijského mezhebu se řídí anebo se k němu alespoň hlásí naprostá většina balkánských muslimů, tedy ti, kteří svou víru považují za přirozenou a žitou záležitost a nijak intenzivně o ní nepřemýšlejí. Hanafijský mezheb se také vyznačuje tím, že uznává různé tradiční a neortodoxní projevy balkánského islámu, jako jsou různé modlitby za

úrodu pod širým nebem, přímluvy u zesnulých světců, tradiční *mevludy* a *súfijské zikry*. Tento typ islámu byl do začátku 90. let téměř jediným v regionu dnes o jeho upevnění a kultivaci usilují IZ prostřednictvím školského systému mektebů, náboženské výchovy a medres.²⁰

Historie styků a vazeb muslimů s křesťany v Evropě byla konfliktní a komplikovaná, válčilo se o území, z politických ale i náboženských důvodů. Jak jsme si však uvedli na příkladech muslimů na západě - ve Španělsku, i na Balkáně - v Bosně, vzájemné soužití postupně obrušovalo ostré hrany a současné vztahy jsou vlastně docela dobré. Skutečnosti, které vedly k akceptování muslimů a islámu pramení z dlouhého a podrobného zkoumání, postupného sžívání obou náboženství a kultur, hledání a zjišťování pravé podstaty jejich zvyků, víry a vyznání. Pokojné soužití, které dnes chtějí dodržovat a zastávají obě tato velká náboženství je myslím možné právě díky tomu, že uznáváme téměř analogické texty a hlavní události Bible – Adam, Abraham, Mojžíš, Ježíš – které obsahuje i Korán. Přesto, že jsme si v mnoha ohledech velice rozdílní, na tomto podstatném základu můžeme stavět společné soužití v míru a porozumění.

1.4 Nedávný vývoj

V lednu 2006 vyvolaly nevoli v muslimských zemích karikatury proroka Muhammada uveřejněné v dánském tisku. Papež Benedict XIV vystoupil se zásadním prohlášením, že svoboda projevu neznamená právo na zneuctění. A dále, že náboženství a jejich symboly by měli být respektovány, věřící by neměli

20

Reislamizace balkánských muslimských společností, (online)
www.mzv.cz/file/16730/RM._03._26._04.doc

být objektem provokace, která by se dotkla jejich způsobu života nebo náboženského cítění.

O několik měsíců později v září 2006 vystoupil Benedict XIV s projevem na Univerzitě v Regensburgu ve kterém odsoudil netoleranci a násilí, které jsou neslučitelné s „posvátnými principy náboženství“. Úcta k náboženství a k náboženským symbolům vyžaduje svobodu v náboženských záležitostech. A zdůraznil právo praktikovat náboženství svobodně zvolené.

V islámském světě byl tento projev pochopen tak, že papež tvrdí, že islám je násilné náboženství a že základní příčinou jeho násilnické povaze tkví ve vlastnosti muslimského Boha.

Zdálo se, že pozitivní očekávání na muslimské straně, které vzbudil uklidňující první papežův projev, vystřídalo zklamání a rozčarování.

1.4.1. Společné slovo mezi námi a vámi (A Common Word Between Us and You)

Překvapivá reakce od islámských učenců inspirovaná Jordánským princem přišla vzápětí – „Otevřený dopis“ (Open letter). Dopis byl adresován především papeži Benedictovi XIV a předním křesťanským představitelům na celém světě. V dopise přední islámští učenci vyvraceli bod po bodu to, co papež řekl o islámu v Regensburském projevu. Hlavním důrazem dopisu je, že Boží přikázání spojují muslimy a křesťany více než je rozdělují. Bůh tedy muslimy a křesťany nerozděluje, nýbrž spojuje.

13. října 2007 byl publikován rozsáhlejší text s názvem „A Common Word Between Us and You“ (Společné slovo mezi námi a vámi). Iniciátorem textu byl Jordánský princ Ghazi bin Muhammad bin Talal. Text ve stručnosti říká, že islám má dvě základní přikázání, lásku k Bohu a lásku k bližnímu. Islám a křesťanství jsou dvě různá náboženství, ale dvě základní přikázání, láska k Bohu

a láska k bližnímu, jsou společným základem a pojítkem mezi Koránem, Torou a Novým zákonem.

2. Kapitola: Dogmatika

V této kapitole se pokusím z dogmatické stránky rozebrat, zda muslimové a křesťané věří v jednoho Boha. Vycházím přitom z klasického dělení dogmatiky, vyberu si oddíly, které jsou podle mého názoru použitelné, přičemž si k jednotlivým hlavním kapitolám - tématům vybírám vždy signifikantní biblické verše, které mají svou obdobu v Koránu. Tyto texty z Koránu a bible se budu snažit důkladněji srovnávat a zkoumat, zda se dá říci, že jsou nějakým způsobem kompatibilní, tedy mluví o stejném Bohu. Křesťanský výklad Bible nějak popisuje Boha, tak jak jej věřící „znají“ věci, činy, jež k němu směřují. Pokud islám – Korán popisuje stejného Boha, měl bych dojít k cíli, že obě náboženství věří ve stejného Boha. Dalším způsobem, kterým chci porovnat, zda tak je, jsou věroučné a dogmatické texty, ustanovení, která interpretují církevní postoj k Bohu, lidem a mezi nimi.

Z teologické stránky vedle sebe postavím zásadní texty Starého a Nového Zákona, které popisují existenci člověka, ukazují, jak by se člověk měl chovat vůči lidem a vůči svému Bohu. Po interpretaci a výkladu je postavím do konfrontace s Koránem, zda výklad některých textů v něm, popisuje společný základní element, který by mohl být předpokladem pro víru ve stejného Boha.

Veškeré citace z Bible uvádím z Českého ekumenického překladu 2001 (pokud nebude uvedeno jinak Bible kralická, či Český studijní překlad) a citáty z Koránu podle překladu Ivana Hrbka z roku 1972.

2.1 Stvoření světa

Gn 1,1-31

Biblický příběh, vezmeme-li ten první zmíněný, který zavedl spousty nedorozumění mezi věřícími a nevěřícími, stejně jako mezi věřícími samotnými. Není zcela jednoduché mu plně porozumět, židé jej nesměli číst do svých třiceti let věku. Nezdá se ale být nelogickým proč. Každý si během života, od dětství pokládá otázky, odkud se zde (na Zemi) vzal, proč existuje, později jaký má

život smysl a k čemu tu je. Dnes již díky vědě víme, že Slunce obíhá okolo země, proč se střídá den a noc, co jsou hvězdy a planety. V době, kdy věda, tak jak ji chápeme dnes, neexistovala, měl svojí pevnou a důležitou rovinu. Ale i dnes, možná v přílišném zajetí vědeckosti a touze vše vědecky dokazovat, bychom mu měli věnovat stejnou pozornost. Mýtus, výklad vzniku existence tohoto světa a bytí směřuje k jednomu. Jsem tu já jako člověk, jsou tu okolní elementy, voda, nebe, světlo noc, rostliny, zvířata. To vše je stvořeno, mocným Stvořitelem, Bohem. A je to dobré! Nic z toho nemá samo o sobě moc vědomě ovlivňovat budoucnost a existenci člověka. Nic z toho není dalším bohem, který by určoval pravidla fungování světa, nebo vyžadoval lidské zalíbení, nebo oběti. Člověk se má cítit bezpečně a hlavně, pokud chce věřit v jediného existujícího Boha, si to nesmí dát jemu naroveň. Děsivé zatmění slunce, neznamená, že se blíží konec, je zde můj Bůh, který jak si vyprávíme, čteme, jej stvořil. To vše je završeno člověkem, který má být božím obrazem, aby nad stvořeními vládl a panoval. (Gn 1:28-30)

Podobně vnímá i Korán stvoření a svrchovanost Boha, jakožto jediného stvořitele všeho existujícího. Člověk má stejně mít jen právě tohoto jednoho jediného Boha:

Váš Bůh je Bůh jediný a není božstva kromě Něho, milosrdného, slitovného. Vskutku je ve stvoření nebes a země, ve střídání noci a dne, v lodi, jež pluje po moři s tím, co užitečné je lidem, ve vodě, již Bůh z nebe sesílá a kterou znovu oživuje zem po smrti její - a na ní všechna zvířata se rozptylují - a v pohybu větrů a oblacích podrobených mezi nebem a zemí - v tom všem jsou věru znamení pro lid rozumný. Jsou mezi lidmi někteří, kdož berou si vedle Boha jiné, jemu na úroveň postavené, a které milují, jako milují Boha. Avšak ti, kdož uvěřili, ti v lásce své k Bohu jsou silnější. Kéž by viděli ti, kdož jsou nespravedliví, ať spatří trest, že síla je jedině u Boha a že Bůh strašný je ve svém trestání!

(Súra 2:163-165)

Texty si jsou velice blízké, Korán vznikl později, ale přejímá stejné jádro, myšlenku a poselství jako Bible. Pohled na okolní vlivy působící na člověka bere s vědomím, že jsou, ale nemají nad ním žádnou moc.

2.2 Člověk – Adam

I v Koránu je zmíněn příběh o Adamovi. Příběh o každém z nás, o lidství, které je díky neuhlídané svobodě a touze po větší moci, bohorovnosti, zatraceno do další nekonečné hladovosti. Člověk, který doposavad žil v ráji, měl, co potřeboval a co mu stačilo k spokojenému bytí, zatouží po vědění. Po poznání dobrého a zlého. A tak okusí plod ze stromu poznání. Jakmile je překročena tato hranice, není již cesty zpět. Tak jako v Bibli had, v Koránu přichází Satan, a zapříčiňuje vyhnání ze zahrady.

Rozdíly v textu, jsou téměř minimální. Oproti Bibli je tato událost méně podrobně rozepsána, snad pro svoji všeobecnou známost. Zajímavé rozdíly vidím v momentech, kdy je v Koránu Adamovi dána znalost všech jmen (súra 2:31) Naproti tomu v Bibli má člověk možnost a pravomoc pojmenovat zvířata a rostliny. Pokud vnímáme pojmenování jako nástroj moci (tak jako vládnou rodiče nad dětmi, které pojmenovávají) a jméno jako identitu, kterou lze vlastnit (židovské nevyslovování božího jména, kterého nikdo nemůže zcela poznat) vypadá to, jako kdyby byl člověk podle Koránu připraven o určitou schopnost vlastní vlády a více hrála roli predestinace, toho co už je předem stanoveno. Další významný rozdíl se nachází v momentě po vyhnání ze zahrady. Adam je sice stejně nucen ji opustit, ale posléze přijme slovo od svého Pána a ten mu odpustí: Adam přijal pak od Pána svého slova a On mu odpustil, vždyť On odpouštějící je i slitovný. (Súra 2:37) Podobně je to i v Bibli - když lidé zhřeší, Bůh zakrývá jejich nahotu (své provinění) koženou suknicí. Zde Bůh neodpouští ihned. Aby za čin, který spáchali, nezemřeli sami, musí být položena zástupná oběť, která je vykoupí.

2.3 Abraham – Ibráhím

V postavě Abrahama chce Mohammed dosáhnout uznání islámu křesťany a židy. Poukazuje na to, že právě on je společným praotcem těchto náboženství.²¹ Zároveň je v Koránu Abrahamovi a jeho potomkům přisuzován jakýsi nadnárodní, nenáboženský význam: „Chcete snad říci, že Abraham, Ismael, Izák, Jakub a kmeny byli židé či křesťané?“ Rci: „Kdo to ví lépe, vy, anebo Bůh? Kdo je nespravedlivější než ten, kdo pro sebe ukrývá svědectví, jehož se mu dostalo od Boha? A není Bohu lhostejné, co děláte!“ (Súra 2:140) Je zpochybňována vyvolenost Izraele jako božího národa. Právo na Boha je v Koránu nabízeno všem. „Vlastníci Písma! Proč se hádáte o Abrahama, když přece Tóra i Evangelium byly seslány až po něm? Což tomu nerozumíte?“ (súra 3:65) Abraham nebyl ani židem, ani křesťanem, avšak byl hanífem - odevzdaným do vůle Boží; a nepatřil mezi modloslužebníky. (súra 3:67) Tyto texty jako kdyby svým způsobem přejímali postavu Abrahama pro své vlastní použití. Pro legitimizaci svého náboženství, pro ilustraci původu „odkud pocházím“, co mám společného s předchozími národy, ale upravením si pro své vlastní cítění svého náboženství. Přesto je Abraham vnímán jako ctitel jediného Boha a považován za proroka.

„Muhammad a první muslimové nebyli židovského původu a nežili v Svaté zemi. Měli-li se začlenit do biblických dějin, museli si vynalézt vlastní rodokmen a k tomu i oni použili příběh o dvou synech Abrahamových, Izmael byl podle Bible předkem pouštních kočovníků (Gn 16,12). Stačilo tedy za ně dosadit Araby a rovnice platí.“²²

21

Mohamed a Abrahám, muslimská víra a dokumenty církve (online)
<http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Islam.html>

22

Rémi Braque, O Bohu u křesťanů a o jednu nebo dvou dalších. 1. Vydání Brno 2011

Podobně je i zakomponován příběh obětování Izáka. Zatím co v křesťanském prostředí je v něm vnímám jako nejdůležitější Boží zásah, který odvrátil Abrahamovu ruku a místo lidské oběti obětoval berana, ponechává islám totožnost syna nejasnou. „Jedná se o Izáka jako v Bibli, nebo snad o Izmaela?“²³

V Koránu je Abrahamovi věnována celá 14. súra, kde se na konci Abraham modlí k slitovnému a odpouštějícímu Bohu (súra 14:36) prosí o odpuštění a záchranu lidstva v den zúčtování. (súra 14:41) To je velice analogické k Biblickému příběhu modlitby Abrahama za město Sodomu.

Korán zařazuje Abrahama mezi proroky, kteří měli obdržet knihu, tedy podobně jako Mojžíš dostává listy (súra 53:37-38; súra 87 a súra 20:133) o nichž se Starý ani Nový zákon nezmiňují.²⁴

2.4 Mojžíš

Korán taktéž přejímá osobu Mojžíše z Izraelského náboženství a personifikuje si jej do své podoby. Stejně je zachráncem lidu před Faraonem, mezi ním a Bohem je uzavřena smlouva a je mu svěřeno Boží poselství. Je v Koránu zobrazen jako ohlašovatel Muhammada. „...a těm, kdož následují posla, proroka neučeného, jehož naleznou oznámeného jim v Tóře a Evangeliu a který jim přikazuje vhodné a zakazuje zavrženíhodné, který jim dovoluje pokrmy výtečné a zakazuje jim škodlivé a snímá z nich tíživé povinnosti a pouta, jež je tíží. A věru ti, kdož v něj uvěří a podpoří jej a budou následovat světlo, jež bylo s ním sesláno, ti budou blažení!“ (Súra 7:157) Poměrně velký rozdíl od

23

Tamtéž

24

Rémi Braque, O Bohu u křesťanů a o jednu nebo dvou dalších. 1. Vydání Brno 2011

Bible, kde se nic podobného nedočteme. Snaží se Muhammad potvrdit svou autoritu zaštitěním Mojžíše?

2.5 Desatero

Ústřední společenský, právní a náboženský dokument, který popisuje, jak by měl člověk žít ve vztahu se svými bližními a svým Bohem. Korán jej také přejímá, či spíše by se dalo říci, parafrázuje. Ovšem nejedná se o komplexní soubor zákonů na jednom místě jako v Bibli. Texty připomínající desatero se objevují neuceleně napříč celým Koránem. Pro porovnání Desatera s texty Koránu uvádím následující článek:

Verš 5:48 v Koránu praví:

I tobě jsme seslali Písmo s pravdou, aby potvrdilo pravdivost toho, co už před ním bylo zde z Písma, a bylo jeho ochranou.

Shrnutí desatera jsou verše 6:151-153:

Rci: „Pojďte sem, abych vám sdělil to, co Pán váš vám zakázal! Nepřidružujte k Němu nic (*1. Nebudeš mít jiné bohy mimo Mne.*), buďte laskaví k rodičům (*4. Cti otce svého i matku svou*), nezabíjejte z nedostatku děti své, vždyť jsme ušetržili nezbytné pro vás i pro ně! (*5. Nezabíješ*). Strážte se smilstva veřejného i tajného (*6. Nesesmilníš*), nezabíjejte nikoho, koho Bůh vám zakázal, leda podle práva! (*5. Nezabíješ, viz komentář v článku dole*) A toto je to, co On vám přikazuje - snad budete rozumní! Nepřibližujte se k majetku sirotků jinak než s dobrými úmysly, dokud nedosáhnou dospělosti! Dávejte dobré míry i spravedlivé váhy! (*7. Nepokradeš*) My pak neukládáme duši břemeno žádné nad její síly. A když hovoříte, buďte spravedliví, i když se jedná o příbuzného, a dodržujte úmluvu s Bohem! A toto je to, co On vám přikazuje - snad budete toho pamětliví!

Nebudeš mít jiného boha mimo mne. (Exodus 20:3)

Každý, kdo se míní stát muslimem, musí prohlásit jako první “lá iláhe illelláh“ není žádného božstva krom jediného Boha. Žádný muslim není muslimem, pokud plně nevěří, že existuje jen jediný Bůh.²⁵ V Koránu jasně stojí:

Ctěte Boha a nepřidružujte k Němu nic! (Korán 4:35)

²⁵ Desatero Božích přikázání v koránu. Převzato. (online) <http://www.e-islam.cz/content/desatero-bo%C5%BE%C3%ADch-p%C5%99ik%C3%A1z%C3%A1n%C3%A1n%C3%AD-v-kor%C3%A1nu>

Věz tedy, že není božstva kromě Boha, a pros za odpuštění vin svých i vin mužů a žen věřících! Bůh dobře ví o přecházení vašem a zná i konečný příbytek váš. (Korán 47:19)

On je Bůh a není božstva kromě Něho, Jemu náleží chvála na tomto i onom světě a Jemu přísluší rozhodnutí a k Němu budete navraceni. (Korán 28:70)

Bůh - a není božstva kromě Něho a Jemu jména překrásná přísluší! (Korán 20:8)

Rci: „On Bůh je jedinečný, Bůh sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikoho, kdo je mu roven.“ (Korán 112:1-4)

2) Nezobrazíš si *Boha* zpodobením ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. (Exodus 20:4-5)

A není nic, co by podobné Mu bylo a On slyšící je i jasnozřivý. (Korán 42:11)

Zraky lidí Ho nedosáhnou, leč On jich dosahuje; On bystrý je i dobře zpravený. (Korán 6:103)

3) Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval. (Exodus 20:7)

Bohu náleží jména nejkrásnější; vzývejte Jej tedy jimi a nechte být ty, kdož jména Jeho překrucují - ti budou odměněni za to, co činili. (Korán 7:180)

4) Pamatuj na den odpočinku (Sabat), že ti má být svatý. (Exodus 20:8)

Den sobotní byl ustanoven pouze pro ty, kdož o něm jsou různého mínění. Pán tvůj pak věru rozsoudí mezi nimi v den zmrtvýchvstání to, o čem ve sporu byli. (Korán 16:124)

Potom Bůh ustavil pro muslimy jako sváteční, bohoslužebný den pátek a poručil jim:

Vy, kteří věříte! Když voláno je k modlitbě v den páteční, pospíchejte vzpomínat Boha a zanechte obchodování! To bude pro vás lepší, jste-li vědoucí. (Korán 62:9)

5) Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh. (Exodus 20:12)

Pán tvůj rozhodl, abyste nikoho kromě Něho neuctívali a abyste rodičům dobré prokazovali. A jestliže jeden či oba z nich u tebe zestárnou, neříkej jim „Fuj!“ a neodbývej je stroze, nýbrž mluv s nimi slovem laskavým! (Korán 17:23)

Uložili jsme člověku být dobrý vůči rodičům; jestliže však usilují přimět tě, abyste Mě přidružoval to, o čem nemáš žádného vědění, pak je neposlouchej! A ke Mně budete navraceni a Já vás poučím o tom, co jste dělali. (Korán 29:8)

6) Nezabiješ. (Exodus 20:13)

Mezi koránskými verši zakazujícími bezprávné zabíjení nalezneme i tyto:

A nezabíjejte osoby, jež Bůh zakázal zabít, leda podle práva. A byl-li někdo zabit nespravedlivě, dali jsme jeho nejbližšímu pravomoc jej pomstít, necht' však při zabití nepřehání, vždyť zajisté mu bude pomoheno. (Korán 17:33)

A kvůli tomuto jsme předepsali dítkám Izraele, aby ten, jenž zabije jednoho člověka - nikoliv pro pomstu na někom anebo za to, že šířil pohoršení na zemi - byl souzen, jako by zabil lidstvo veškeré. A aby ten, kdo ožíví jednoho, byl posuzován, jako by oživil lidstvo veškeré. A přišli k nim již dříve poslové naši s jasnými důkazy, avšak mnozí z nich i potom se dopouštěli přestupků na zemi. (Korán 5:32)

Vám, kteří věříte, jest předepsán zákon odplaty za zabití: muž svobodný za muže svobodného, otrok za otroka, žena za ženu. A bude-li komu sleveno něco bratrem jeho, pak necht' následován je zvyk uznáný a budiž zaplacení přijato s dobrou vůlí. A toto je ulehčení a milost od Pána vašeho; kdo pak přestoupí toto nařízení, tomu dostane se trestu bolestného. (Korán 2:178)

A bojujte na stezce Boží proti těm, kdož bojují proti vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Bůh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí. (Korán 2:190)

7) Nesesmilníš (Exodus 20:14)

Bůh v Koránu nařídil:

A nepřibližujte se k cizoložství, neboť to ohavnost je i špatná cesta. (Korán 17:32)

Korán popisuje, že mezi služebníky Milostiplného jsou:

i ti, kdož nevzývají spolu s Bohem žádná božstva jiná a nezabíjejí duši žádnou, jejíž zabití Bůh zakázal - leda podle práva, a nesmilní. A kdo toto činí, ten hřichu se dopouští, (Korán 25:68)

Ohledně trestu za cizoložství lze v Koránu číst:

Cizoložníci a cizoložníka zbičujte, každého z nich sto ranami! A necht' vás nepojme vůči nim lítost, s ohledem na náboženství Boží, věříte-li v Boha a v den poslední. A necht' skupina věřících je svědkem trestu jejich. A cizoložník se smí oženit jedině s cizoložnicí nebo modloslužebnicí a cizoložnice se smí vdát jedině za cizoložníka nebo modloslužebníka - a takové sňatky jsou věřícím zakázány. Ty, kdo vrhají podezření na počestné ženy a pak nepřivedou čtyři svědky, zbičujte osmdesátí ranami a nepřijímejte od nich již nikdy žádné svědectví, neboť to jsou hanebníci, kromě těch, kdož se potom budou kát a napraví se. Bůh věru je odpouštějící, slitovný. (Korán 24:2-5)

8) Nepokradeš (Exodus 20:15)

Příklady potrestání krádeže v biblickém Starém zákoně lze najít zde: Exodus 22:1 a Leviticus 6:1-5.

Korán o krádeži praví:

Proroku, přijdou-li k tobě věřící ženy, přísahajíce ti věrnost, a že nebudou nic přidružovat k Bohu, že nebudou krást, nebudou cizoložit, že nebudou zabíjet své děti, že se nedopustí hanebnosti vymyšlené mezi svými rukama a nohama (*šíření pomluv*) a že nebudou neposlušné tebe v tom, co bylo uznáno za vhodné - přijmi přísahu jejich a popros Boha za ně o odpuštění, vždyť Bůh odpouštějící je, slitovný. (Korán 60:12)

A o trestu za ni, přesáhne-li stanovenou mez:

Zloději a zlodějce utněte ruce jejich, v odplatu za to, co provedli, a jako varovný příklad od Boha! A Bůh je mocný, moudrý. Však kdo se kajícně obrátí poté, co dopustil se nepravosti, a polepší se, tomu Bůh věru odpustí. A Bůh zajisté je odpouštějící, slitovný. (Korán 5:37-39)

9) Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví. (Exodus 20:16)

A kdo se dopustí chyby nebo hříchu a potom z toho obviní nevinného, dopouští se tím osočování a hříchu zjevného. (Korán 4:112)

Vy, kteří věříte! Buďte vytrvalí ve spravedlnosti, svědčíte-li před Bohem, byť i to bylo proti vám samým či rodičům anebo blízkým příbuzným a ať jedná se o bohaté či chudé, vždyť Bůh je ochráncem obojích! Nenásledujte tedy vášně své před spravedlností! A jestliže ji zkřívíte anebo od ní uhnete, tedy Bůh je dobře zpraven o všem, co děláte. (4:135)

A nezatajujte svědectví, neboť kdo svědectví zatajuje, je v srdci svém hříšníkem - a Bůh dobře ví, co děláte. (Korán 2:283)

Bůh zajisté přikazuje spravedlnost, dobré skutky i štědrost vůči příbuzným a zakazuje necudnost, zavrženíhodné skutky a vzdornost a varuje vás - snad toho pamětliví budete. (Korán 16:90)

Neodívejte pravdu falší a nezakrývejte pravdu, když ji dobře znáte! (Korán 2:42)

10) Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.“ (Exodus 20:17)

Islám pobízí věřící k cudnosti, jako třeba ve verši, kdy pobízí muže, aby sklopili svůj zrak a ochraňovali svoji cudnost a ženy, aby neukazovali svoje vnady a tak lákaly muže.

A nevrhej zrak svůj žádostivě na to, co dali jsme některým párům z nich v užívání - to nádhera pomíjívá je života pozemského, abychom je tím uváděli v pokušení; vždyť štědrost Pána tvého lepší je i trvalejší. (Korán 20:131)

Ctěte Boha a nepřidružujte k Němu nic! Chovejte se vlídně k rodičům, příbuzným, sirotkům, chudým, sousedovi pokrevně spřízněnému i cizímu, příteli ze sousedství a jdoucím po cestě Boží a těm, jimiž vládne vaše pravice! Bůh věru nemiluje ty, kdož jsou domýšliví a vychloubační. (Korán 4:36)

V této souvislosti Bůh seslal:

neobracej tedy zrak svůj žádostivě k tomu, co dali jsme některým párům z nich v užívání, nermuť se kvůli nim, ale rozprostři křídla svá nad věřícími (Korán15:88)²⁶

Ve velké většině se přikázání v Koránu shodují i s biblickým desaterem. Buď z něj přímo přejímají, parafrázuji, nebo zachovávají stejný obsah. Zajímavý je protějšek „Cti otce a matku svou“ kdy Korán upřesňuje a podrobně rozepisuje, jak se mají potomci chovat ke svým rodičům. Bible toto přikázání předkládá jednoduše a se zaslíbením. Přikázání dokonce jako jediné z Desatera obsahuje sloveso v rozkazovacím způsobu: „*cti!*“ (v různých podobách ho najdeme na několika různých místech). Korán toto nepřejímá tak direktivně a poukazuje na možnost, kdy by rodiče chtěli své děti (dospělé) odvracet od víry. V tom případě, je nemusejí uposlechnout, přesto se k nim nadále mají chovat s úctou. V době, kdy neexistovalo sociální zabezpečení a systém, jaký známe dnes, je zřejmé k čemu toto přikázání sloužilo – člověk měl zajistit své rodiče, kteří již nebyli schopni pracovat a obstarat se. Korán se až výmluvně rozepisuje v pasáži: *Pán tvůj rozhodl, abyste nikoho kromě Něho neuctívali a abyste rodičům dobré prokazovali. A jestliže jeden či oba z nich u tebe zestárnou, neříkej jim „Fuj!“ a neodbývej je stroze, nýbrž mluv s nimi slovem laskavým!* (súra 17:23) Není důležité jen materiální, existenciální zajištění rodičů, ale i být s nimi, nelámat hůl nad jejich stařeckými vrtochy (tak jako oni se trpělivě během našeho dětství starali o nás) mluvit s nimi a trávit si nimi čas. To je i v dnešní době domů pro seniory aktuální potřeba. Pro srovnání zde uvádím několik biblických citátů: Přísloví 10:1 Přísloví Šalomounova. Syn moudrý dělá radost otcí, kdežto syn hloupý působí žal matce.

26

Desatero Božích přikázání v koránu. Převzato. (online) <http://www.e-islam.cz/content/desatero-bo%C5%BE%C3%ADch-p%C5%99ik%C3%A1z%C3%A1n%C3%AD-v-kor%C3%A1nu>

Příslaví 15:20 Syn moudrý dělá radost otci, kdežto člověk hloupý pohrdá svou matkou.

Příslaví 17:25 Hloupý syn působí svému otci hoře a své rodiče hořkost.

Příslaví 20:20 Kdo zlořečí otci a matce, tomu zhasne jeho světlo v nejhlubší tmě.

Příslaví 28:7 Rozumný syn dodržuje Zákon, ale kdo se přátelí se žrouy, dělá svému otci hanbu.

Příslaví 29:3 Kdo miluje moudrost, působí radost svému otci, ale kdo se přátelí s nevěstkami, mrhá majetek.

Příslaví 30:11 Je pokolení, které zlořečí svému otci a své matce nežehná,

Příslaví 30:17 Oko, které se vysmívá otci a pohrdá poslušností matky, vyklovou havrani od potoka, nebo je sezobou supí mláďata.

Deuteronomium 27:16 "Buď proklet, kdo zlehčuje svého otce a svou matku." A všechen lid řekne: "Amen."

Dt 21,18-20

Příslaví 15:20 Syn moudrý dělá radost otci, kdežto člověk hloupý pohrdá svou matkou.

Příslaví 19:26 Kdo týrá otce a vyhání matku, je syn hanebný a hnusný.

Příslaví 23:22 Poslouchej otce, on tě zplodil, a matkou nepohrdej, když zestárla.

Příslaví 23:25 Ať se raduje tvůj otec i tvá matka, tvoje rodička ať jásá.

Příslaví 28:24 Kdo odírá otce a matku a říká: "To není žádný přestupek", je společníkem zhoubce.

Matouš 15:5 Vy však učíte: Kdo řekne otci nebo matce: 'To, čím bych ti měl pomoci, je obětní dar', a dále...

Marek 7:11 Vy však učíte: Řekne-li někdo otci nebo matce: 'To, čím jsem ti zavázán pomoci, je korbán (to jest dar Bohu)', a dále...²⁷

Další větší rozdílnost je u příkázání „nezabiješ“. V Koránu je uvedena výjimka, kdy tak člověk smí učinit. Podle práva v sebeobraně a uvádí i trest smrti. Ne, že by Izraelský národ neznal tyto varianty, sám Mojžíš před vyvedením z Egypta zabije jednoho z dozorců. Ale obsahově se liší v tom, co chce sdělit Bible. Pokud vnímáme desatero jako pravidla svobody, které ochraňují společnost a nás před sebou samými, bude pravděpodobně každý zákon napříč historií stejný. V Biblickém podání jde ale zároveň o zaslíbení.

27 Bible, ČEP 1989

Pokud ty uvěříš ve mne Boha, pokud se budeš řídit mými nakázáními, už nebudeš potřebovat vraždit. *(Zde je nutno asi upřesnit rozdíl vraždy od zabití. Sám náš trestní zákoník tyto skutky kvalifikuje rozdílně. Zabití – může být neúmyslné, v sebeobraně nešťastnou náhodou. Vražda – je na rozdíl od zabití cíleně úmyslně provedený čin zlikvidování druhé osoby. Stejně tak jej chápe hebrejské tircách, které znamená spíše vraždit než zabíjet²⁸)*

Toto jakoby v Koránu chybí a zaměřuje se pouze na právní podobu tohoto příkázání.

Podobně ovšem Korán přistupuje k odplatě za spáchaný čin. Trest nesmí přesáhnout mez spáchaného zločinu. *Vám, kteří věříte, jest předepsán zákon odplaty za zabití: muž svobodný za muže svobodného, otrok za otroka, žena za ženu. A bude-li komu sleveno něco bratrem jeho, pak necht' následován je zvyk uznany a budiž zaplacení přijato s dobrou vůlí. A toto je ulehčení a milost od Pána vašeho; kdo pak přestoupí toto nařízení, tomu dostane se trestu bolestného. (súra 2:178)*

Upřesňuje a dává hranice trestům, odplatě, krevní mstě. V Biblické paralele jako bychom v tom slyšeli známé (a většinou špatně chápané) „*Oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, honu za nohu*“ Ex 21, 24

2.6 Ježíš

Korán uznává Ježíše jako mocného proroka, ovšem mu odmítá přiřknout Boží synovství.

Korán mluví o Ježíši z Nazareta často a vždy se sympatiemi. Ať už zpráva a Ježíšovi přišla do Koránu z jakýchkoliv tradic, vše jednoznačně prošlo Muhammadovou intenzivní prorockou zkušeností jednoho Boha. Muhammad

28 Kainovo znamení - Nezabiješ, Teologické texty (online) <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2004-4/Kainovo-znameni-Nezabijes.html>

neměl zapotřebí Ježíšovi nijak odporovat: Ježíšovo kázání je i jeho kázáním, narození z panny i zázraky k němu patří, aniž by vzbuzoval závist. Vyjma jednoho: Ježíš nesměl být činěn Bohem, nesměl být jako druhý bůh stavěn vedle jediného Boha – to je podle Koránu hrůza sama.²⁹

V tomto se Korán radikálně vzdaluje křesťanství a zůstal by přinejlepším jako některé ortodoxní židovské směry. Věříme ale stále v jednoho Boha? Že s Judaismem jednoho Boha sdílíme, si nikdo nedovolí popřít, ale rozdíl je tu ten, že křesťanství je následkem Judaismu, kdežto islám je jakoby jeho vzdálený bratranec.

Ježíšovo místo v Koránu je tak jednoznačné, že dialog skutečně obtížný, když budou dobře smýšlející křesťané ještě dnes interpretací získávat z Koránu víc, než Korán říká: Ježíš je podle Koránu „slovem“ Božím. Ovšem ve smyslu janovského prologu, kde se preexistencí Boží Logos stává tělem.³⁰

Styčné plochy křesťanství a islámu se tedy na tomto místě začínají velmi zužovat. Do této doby bychom vzájemně mohli jeden druhého akceptovat, ale na Ježíšově Božství a Božím synovství se vše láme. Křesťanská víra na Ježíši stojí i s ním padá.

Ježíš je podle Koránu prorokem, velkým prorokem, jakým je už jen Abraham, Noe a Mojžíš – ale nikým více. A podobně jako je v Novém zákoně Jan Ježíšovým předchůdcem, tak je podle Koránu Ježíš předchůdcem – a bezpochyby velmi povzbudivým příkladem – Muhammadovým.³¹

29

Küng, Hans; Ess, Josef Vann, Křesťanství a islám. 1997

30

Tamtéž

31

Tamtéž

Nejde zcela nehodnotit islám a Ježíšovu postavu v Koránu z pohledu křesťanství. Pokud chceme hledat jednu stejnou podstatu – Boha obou dvou náboženství, musí jedno s druhým souhlasit v pohledu na nejdůležitější místa v Bibli. Ani nejde vzít Muhammada v zastoupení Ježíše, brát jej jako jeho následovníka, který mluví o stejném Bohu, pokud tyto teze nekorrespondují s tím, co v Bibli čteme. Ježíš nám žádá svědectví o dalším proroku Muhammadova typu, nezanechal. Dokonce naopak, v Matoušově evangeliu čteme: „Povstanou lživí proroci a mnohé svedou.“ (Mt 24, 11) Elementární části islámu a Muhammadova učení se začínají jevit spíše jako syntéza tehdejších směrů náboženství, aktuálního pohledu na svět, nebo jeho vymezování se vůči převažujícímu trendu života.

2.7 Hřích

Korán na mnoha místech popisuje co je a co není hříchem či jak hřích ovlivňuje člověka ve vztahu k jiným lidem nebo Bohu. Ve velké většině jsou negativně popsány případy nebo situace, kterých se člověk může dopustit a Korán u nich uvádí, že nejde o hřích.

Ten, kdo se obává, že odkazující byl zaujatý nebo dopustil se chyby, a přičiní se o urovnání mezi dědici, na tom nebude lpět hřích žádný, vždyť Bůh je věru odpouštějící, slitovný. (Súra 1:182)

Jmenování hříchů v Koránu působí jako právní upřesňování legálních, povolených stanovených hranic, jak se ještě člověk chovat může a jak již ne. Hřích jde zneškodnit, vymazat pouze odpuštěním. Svrchovaně tak působí Bůh, který maže a odpouští provinění člověka. *...a ty, kteří potom, co spáchali hanebnost či sami sobě ukřivdili, vzpomínají Boha a prosí Jej za odpuštění hříchů svých - neboť kdo jiný může hříchy odpustit než Bůh - a kteří nesetrvávají vědomě v tom, co provedli. A odměnou těchto bude odpuštění od Pána jejich a*

zahrady, pod nimiž řeky tekou a v nichž budou nesmrtelní. Jak krásná to odměna těm, kdož dobré konali! (Súra 3 –135-6)

Podobně jako s Izraelským lidem zmiňuje Korán Boží smlouvu, která je uzavřená mezi ním a lidem. Prosebníci, a těm, kteří prosí o odpuštění, budou zachráněni, zatvrzelého člověka postihne přísný Boží trest.

A říkají: „Oheň se nás nedotkne, leda na dobu omezenou.“ Rci: „Uzavřeli jste snad o tom smlouvu s Bohem? Bůh nikdy nezruší smlouvu svou; anebo říkáte o Bohu něco, o čem nemáte ponětí? Ba naopak ti, kdož zlého se dopustili a ti, kdož obklopeni jsou hříchy svými, ti stanou se ohně obyvateli a budou v něm nesmrtelní. Ti však, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, ti budou ráje obyvateli a budou tam nesmrtelní. (Súra 2 – 80-82)

Důležitý je fakt, že Bůh je vždy připraven reagovat na upřímná volání lidí, kteří hledají jeho pomoc. Bůh je tak milostivý a slitovný, že jeho odpuštění je všeobecné a jeho milosrdenství je úplné (Korán, 7:156). Další objasňující poznatek spočívá v tom, že omezování práv na základě pohlaví a dědičné viny nebo hříchu jsou duchu islámu cizí. Myšlenka prvotního hříchu nebo dědičné zločinnosti nemá v islámu místo.³²

Bůh je podle definice spravedlivý, moudrý, slitovný, milosrdný a dokonalý. Vytvořil člověka tak, že do něj vdechnul vlastního ducha (Korán, 15:29, 3:9. 66:12]. Neboť Bůh je absolutní nekonečné dobro a Jeho duch je absolutně dokonalý; jestliže tedy člověk při aktu stvoření dostal Od Boha Ducha Božího, pak si člověk musel uchovat alespoň malou část tohoto dobrého ducha svého Stvořitele. To zřejmě vysvětluje dobré povahové rysy člověka a jeho duchovní touhy. Jenže na druhé straně Bůh stvořil člověka, aby Ho uctíval, ne aby Mu byl roven, aby byl jeho soupeřem, dokonalým ztělesněním nebo absolutním

32

Pojem hřích, publikováno online
<http://www.islamweb.cz/elknihovna/zni/hrich.htm>

vtělením Jeho dobroty. Znamená to, že nehledě na to, jak je člověk díky milosti stvoření dobrý a dokonalý, je stále velmi pozadu za dobrotou a dokonalostí svého Stvořitele. Člověk není zbaven takových vlastností, tím si můžeme být jisti. Jsou však omezené a odpovídají konečné přirozenosti člověka, jeho konečným schopnostem a zodpovědnosti. To vysvětluje lidskou nedokonalost a omylnost. Nedokonalost a omylnost se ale neshodují s hříchem, ani nejsou jiným označením zlého konání - alespoň ne v islámu. Je-li člověk nedokonalý, Bůh jej neopouští a neponechává napospas jeho nedostatkům. Člověka posilují zjevení, podporuje ho rozum, posiluje svoboda volby, a vedou ho různé společenské a duchovní vlohky k hledání a dosahování relativní dokonalosti. Neustálé prodlévání mezi silami dobra a zla je životní boj. Člověk se tak má na co těšit, může hledat ideály, vykonávat práci a hrát určité role. Život je zajímavý a smysluplný, není monotónní a neměnný. Na druhé straně Boha těší, když své služebníky vidí duchovně a morálně vítězit. Podle morální stupnice islámu není lidská nedokonalost a omylnost hříchem. Je to součást přirozenosti člověka jako konečného a omezeného tvora.

Hřích však je, má-li člověk cesty a prostředky k dosažení relativní dokonalosti, a on ji nehledá. Hřích je jakýkoliv čin, myšlenka nebo přání, které:

- 1) je uvážené,
- 2) protíví se jednoznačnému zákonu Božímu,
- 3) porušuje práva Boha nebopráva člověka,
- 4) je škodlivé duši nebo tělu,
- 5) je pácháno opakovaně a
- 6) lze se mu běžně vyhnout.³³

33

Pojem hřích, publikováno online
<http://www.islamweb.cz/elknihovna/zni/hrich.htm>

Vnímání hříchu je téměř totožné jako v Bibli mezi křesťany, které ho stejně pokládá za protivení se Boží vůli a Božím nařízením. „*Vždycky však byl hřích výrazem neposlušnosti vůči Bohu a tudíž něčím nenormálním, urážkou a porušením Boží normy*“.³⁴

V islámu existují hlavní a menší hříchy stejně jako existují hříchy proti Bohu a hříchy proti Bohu a člověku. Všechny hříchy proti Bohu jsou až na jeden odpustitelné, jestliže hříšník prosí o odpuštění. Korán praví, že Bůh vpravdě neodpouští hřích vlažnosti (polyteismus, panteismus, svatá trojice atd.). Přitom však odpouští jiné hříchy a promíjí je, když On chce. Jestliže se však polyteista nebo ateista navrátí k Bohu, jeho hříchy mu budou odpuštěny. Hříchy proti lidem jsou odpustitelné jen tehdy, když poškozená strana hříšníkovi promine nebo když dojde k náležité náhradě hříchu anebo trestu.

Zajímavý vztah bychom našli mezi křesťanstvím a islámem v neodpustitelnosti jediného hříchu. Bible jako neodpustitelný hřích uvádí rouhání proti duchu svatému (Mt 12, 31) To ale Korán nemůže v sebemenším přijmout, neboť neuznává křesťanskou svatou trojici. Naopak, zahrnuje ji jako polyteismus, tedy víru ve vícero bohů, která je přísně zakázána a jediná nebude odpuštěna. Naopak zase křesťanství by toto popření existence Ducha svatého svým způsobem jako rouhání (ve slova smyslu urážky nebo znesvěcení), které je neodpustitelné.

Obě náboženství si tedy sice vzájemně souhlasí v tom, co popisují hříchem, že hřích odpouští milosrdný Bůh, ale v názoru na jeden neodpustitelný hřích se diametrálně odlišují.

34

Novotný, Adolf, Biblický slovník. Kalich 1956

2.8 Jaký je křesťanský a muslimský Bůh?

Každý věřící křesťan se určitým způsobem setkává se svým Bohem, jsou mu zanechány texty, které o něm vypovídají a byť jej nejde uchopit, je možné o něm hovořit. Na tomto principu vlastně poznáváme, zda je naše víra společná i v jiných, ekumenických kruzích.

Pokud bychom měli hovořit o křesťanském Bohu, většina lidí se shodne, že by jej popsala jako milosrdného, odpouštějícího, žárlivě milujícího, spravedlivého, všemohoucího a ale i přísného Boha. To jsou asociace, které, abychom hovořili o stejném Bohu, musejí vycházet z Bible a Ježíšova svědectví o jediném Bohu, svém Otci. Abychom mohli skutečně říct, zda i muslimský Bůh je stejný, nezbyvá nám, než tyto jeho přívlastky a zprávy o něm porovnat s islámem.

Základní doktrínou Koránu, nelišící se od křesťanství je víra v jediného Boha.³⁵ To ovšem nemůže být souhlasným uznáním, že obě náboženství ve stejného Boha věří.

Přísný monoteismus, nepřipouštějící vůbec možnost, že by nějaká jiná bytost mohla být v něčem rovna jedinému Bohu, je proto hlavním rysem islámu. V první řadě bylo toto učení namířeno proti arabskému pohanství (*stejně tak se v některých místech vymezuje Bible*) s jeho panteonem kmenových i nadkmenových božstev. Toto přidružování jiných bohů je proto nejtěžším hříchem, který nelze prominout. Postupně se však měnil důraz na jednotlivé boží atributy v souladu s vývojem Muhammadova myšlení a také vnější situace. Zatímco orientalisté minulého století se domnívali, že v raném období převažovala u Muhammada idea Boha jako rozhodčího při posledním soudu, moderní bádání dospívá k názoru, že v popředí stála myšlenka Boha jako tvůrce

35

Hrbek, Ivan , Korán 1972

plného dobrotivosti, dárce různých užitečných věcí a vůdce, který vyvádí jednotlivce i lidstvo na správnou cestu z bloudění. Dalším atributem božím je jeho tvůrčí schopnost, příslušející jen jemu jedinému; falešná božstva nemohou nic stvořit, ba nemohou člověku ani prospívat, ani škodit. Z tvůrčí činnosti boží je pak odvozena i moc vzkříšení lidí po smrti, nazývaného „druhým stvořením“.³⁶

Z veliké části vypadá popis muslimského a křesťanského Boha stejně. Podstatné je ale vnímání vzkříšení. Zatímco islám jej přisuzuje „tvůrčí schopnostem Boha“ v křesťanství se neobejde bez postavy Ježíše Krista. Boží láska, Ježíšovo nespravedlivé zavraždění, oběť za druhé dává sílu přemoci smrt a bez jakékoliv zásluhy, nebo Boží svrchovanosti poskytuje vzkříšení. Křesťanský a muslimský pohled na vzkříšení tedy vypadá rozdílně. Jako by v islámu víc chyběl prvek boží lásky a odpuštění, nad kterým převažuje autoritativnost moci. Muslimský Bůh jakoby křísil „Mohu a chci“ zatímco křesťanský „Miluji a odpouštím“

2.9 II. Vatikánský koncil

II. Vatikánský koncil konaný v letech 1962-65 upřesňuje mimo jiné ve věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* v článku 16 (vydané 21. 11. 1964) postoje k muslimskému náboženství. „*Plán spásy se však vztahuje i na ty, kteří uznávají Stvořitele, a mezi nimi především na muslimy, kteří prohlašují, že se drží víry Abrahámovy, a klaní se jako my Bohu jedinému, milosrdnému, který bude v poslední den lidí soudit.*

Jednoznačně se v něm připouští, že i muslimové jsou zahrnuti Boží láskou, milosrdenstvím a je s nimi počítáno do plánu spásy. Odkazem k společnému Bohu je víra Abrahama a vyznání v jednoho jediného Boha. Jeho přijetím je

36

Hrbek, Ivan , Korán 1972

jasně deklarováno, že křesťané uznávají muslimské náboženství a chtějí přistupovat k islámu smířlivě a nacházet stejné společné témata pro diskuzi, víru i běžný život. Druhý Vatikánský koncil byl v tomto jistě velkým historickým přelomem od počátku vztahů křesťanů a muslimů až podnes.

I přes prohlubování mezináboženského dialogu se i sama katolická církev neobešla bez problémů. Například při papežově projevu v září 2006 na univerzitě v Řeznu ve smyslu slov byzantského panovníka Manuela II. Paleologa ze 14. století, který odmítnul vše, co přichází od proroka Mohammeda jako špatné a zlé, zejména jeho příkaz „šířit víru mečem“.

Vatikán papežova slova poté sice dovysvětlil s tím, že papež odmítá pouze násilí v islámu, nikoliv islám samotný, přesto se však významní představitelé islámu dožadovali po papeži omluvy. A když pak v listopadu téhož roku mířil papež do Turecka, přičemž jeho návštěva byla, s ohledem na zářijové vyjádření, chápána tureckými muslimy poněkud kontroverzně, vyžádal si Vatikán raději přísná bezpečnostní opatření. Přesto návštěva splnila očekávání – jejím vyvrcholením byla společná katolicko-pravoslavná bohoslužba v pravoslavném chrámu sv. Jiří v Istanbulu či papežova návštěva istanbulské Modré mešity.³⁷

Obdobný text korigující vztahy k ostatním nekřesťanským náboženstvím je uveden v dokumentu *Nostra aetate*, vyhlášen v posledním roce II. Vatikánského koncilu 28. Října 1965. Konkrétně o islámu se v něm sděluje:

Církev se dívá s úctou také na muslimy, kteří se klanějí jedinému Bohu, živému a o sobě jsoucímu, milosrdnému a všemohoucímu, stvořiteli nebe a země, který promluvil k lidem. Jeho rozhodnutím, i tajemným, se snaží podrobit celou duši, jako se Bohu podrobil Abrahám, na něhož se islámská víra ráda odvolává. Ježíše sice neuznávají jako Boha, ale uctívají jako proroka, ctí jeho panenskou

37

Novotná, Simona, Vliv II. vatikánského koncilu na interkonfesijní vztahy. 2013

matku Marii a někdy ji i zbožně vzývají. Kromě toho očekávají den soudu, kdy Bůh vzkřísí všechny lidi a odplatí jim. Proto si váží mravního života a Boha uctívají zejména modlitbou, almužnami a postem.

Jelikož během staletí povstalo mezi křesťany a mohamedány nemálo rozbrojů a nepřátelství, vybízí posvátný sněm všechny, aby zapomněli na to, co bylo, aby se upřímně snažili o vzájemné porozumění, a aby společně chránili a podporovali sociální spravedlnost, mravní hodnoty, mír a svobodu pro všechny lidi.³⁸

V současnosti se situace jeví ustálená, obě náboženství (v České republice) dodržují a uznávají stanovené deklarace. II Vatikánský koncil velice výrazně přispěl k šíření ekumeny a mezináboženského dialogu. Jako ukázka může posloužit část dopisu Vladimíra Sářky, předsedy Muslimské obce v Praze.

Myslím si, že katolická církev učinila na svém II. vatikánském koncilu v oblasti interkonfesijních vztahů významný krok vpřed, a to i z hlediska vztahu k islámu.

Naše kontakty, společné projekty a akce sahají již do 90. let 20. století, ze kterých mohu uvést například pravidelné veřejné diskuze v Městské knihovně v Praze, které byly hojně navštěvovány veřejností a účastnili se jich zástupci křesťanů, muslimů, židů, hinduistů a buddhistů. V tu dobu jsem se také pravidelně účastnil aktivit sdružení pod názvem

Sdílení, jehož náplní byl především mezináboženský dialog. Rovněž ve 2. polovině 90. let jsme se pravidelně scházeli se zástupci dalších náboženství s cílem ovlivnit společnými silami tvorbu nového zákona o církvích a náboženských společnostech (vyšel jako zákon č. 3/2002 Sb.), diskutovali jsme např. s Helsinským výborem a přicházeli jsme s různými

38

Nostra aetae, Deklarace Církve o poměru k nekřesťanským náboženstvím

podněty i do parlamentu. Jednou z praktických ukázek mezináboženského dialogu bylo

společné stanovisko zástupců křesťanství (kardinál Vlk, předseda Ekumenické rady církví Černý, prof. Rethmann z Katolické fakulty), judaismu (rabín Sidon) a islámu (V. Sáška z Muslimské obce) k otázce eutanázie, o které se v té době (r. 2005) hovořilo na půdě parlamentu. Z poslední doby stojí na zmínku projekt neformálního společenství

„Společný hlas - fórum židů, křesťanů a muslimů“, který navazuje na společná setkání a konference. Již několik let se zástupci tohoto společenství setkávají na univerzitní půdě k rozhovorům a řešení společných záležitostí.³⁹

Hans Küng ve svém projektu Světový étos zároveň uvádí podmínky, za jakých okolností může fungovat zdravý mezináboženský dialog: *Není přežití bez světového étosu. „Není světový mír bez míru mezi náboženstvími. „Není mír mezi náboženstvími bez mezináboženského dialogu.“⁴⁰ Étos je přitom chápán jako „základní konsensus ve vztahu*

k existujícím závazným hodnotám, neměnným měřítkům hodnot a základním osobním postojům“.⁴¹

39

Simona Novotná, Vliv II. Vatikánského koncilu na interkonfesijní vztahy (adresát dopisu a autorka diplomové práce stejného názvu)

40

Küng, Hans, Předmluva k českému vydání. In: Světový étos: projekt

41

Küng, Hans; Kuschel, Karl Josef, Prohlášení ke světovému étosu: Deklarace Parlamentu světových náboženství

3. Kapitola: Etika v křesťanství a islámu

3.1. Úvod: náboženská etika⁴²

Monoteistická náboženství, mezi která křesťanství a islám patří, jsou etická náboženství. Bůh po věřících požaduje určitý způsob života. Obě etiky se shodují v tom, že vychází ze "svatých textů", které jsou dále rozpracovávány a dotahovány do praxe. Obě náboženství jsou alespoň do jisté míry pluralistická. To znamená, že tedy na stejné otázky existují různé odpovědi. Přes to všechno však existují převažující názory, o nichž se dá říci, že zastupují mínění většiny příslušníků daného náboženství. V následujícím se tedy pokusíme srovnat doporučení pro životní styl vyplývající z křesťanství a z islámu.

3.2.Srovnání muslimské a křesťanské etiky

3.2.1. Křesťanská etika:

Theologická etika se zaměřuje na rovinu správného, dobrého jednání v rovině reflexe, tj. v odstupu od faktického rozhodování v praktickém životě. Podněty k takovému jednání vycházejí z víry. Východiskem theologické etiky je víra. Etickým implikátem víry je mravnost. Morálka zahrnuje příkazy, zákazy, hodnoty a normy. Mravnost zahrnuje morálku a rovinu duchovní a indikativně zvěstnou. Specifičnost křesťanské theologické etiky je, že ji generuje „duchovní pole víry, setkání se zjevením Božích skutků. Theologická etika je nezávislá na dogmatickém systému, protože hlubší strukturou, se kterou je etika svázána, je víra. Theologická etika se orientuje na biblické poselství. Při interpretaci biblického poselství formuluje základní hlediska jejich zkoumání, A.Rich

⁴² Teorie etiky (Wikipedie a další)
Thompson, M. *Přehled etiky*, Portál, Praha 2004

pracuje s hlediskem humanity navazujícím na trojtinu lásky, víry, naděje (1K13) členění: 1. individuální etika, 2. personální etika 3. sociální etika 4. ekologická etika.⁴³

3.2.2. Islámská etika:

Čím je pro křesťany teologie, tím je pro muslimy náboženské právo. Proto muslim klade větší váhu než křesťan na vrchnostenské prosazení jeho náboženství, jeho Zákona. Stát pro muslima má být více než neutrální instituce, která jen zaručuje náboženskou svobodu. V muslimských zemích bývá moderní zákonodárství postaveno na základě starého kanonického práva. Liberální přístup, přizpůsobení se modernímu životnímu stylu například v manželském právu se odůvodnění hledá v náboženské tradici a používá se náboženská argumentace.

Etika (arabsky achlák) je nauka o morálce, normách chování a jednání; má změnit chování a jednání skupiny obce věřících, popř. celého lidstva podle zásad božího zákona (šari'a). Ten odhaluje studium posvátných textů (korán, sbírky tradic, sunna) a naplňuje se praktickým jednáním. Muslim má povinnost vykonávat předepsané úkony rituálu nikoli proto, aby si naklonil Boha a odvrátil od sebe jeho hněv, nýbrž aby se jako součást obce věřících přibližoval k Bohu, pochopil Boží záměry a uskutečňoval je. Angažovanost věřícího odráží jeho přesvědčení, že řád a celistvost lidského společenství se má uchovávat a soustavně obnovovat, a to povznášením muslim. obce i potíráním myšlenek a činů ohrožujících řád a vnášejících do světa chaos (rozvrat). Islám obsahuje vizi jediné lidské komunity, ve které se všichni podřizují vysokému morálnímu a náb. standardu. Má-li náboženství fungovat jako ochranný mechanismus společnosti, je nutná značná míra centralizace a kontroly nad chováním a jednáním jejích členů. Lpění na vytyčeném ideálu je důsledek široce pojaté morální a

⁴³ (Evangelická teologie pod drobnohledem / Petr Gallus, Petr Macek (eds.)

náboženské vize a její interpretace, která se drží koránského textu. (. . .)

Islámské pojetí Desatera nevyjadřuje základní etický ideál, a tím se liší od křesťanského smyslu. Korán klade důraz na reformu etických hodnot arabské společnosti průběžně, avšak ve dvou pasážích jsou nejdůležitější zásady stanoveny taxativně (17:23-40; 6:152-153). Formulace deseti hl. etických přikázání byly patrně ovlivněny znalostí Mojžíšova Desatera, odrážejí, ale svébytný charakter sociální a kulturních poměrů v Arábii. Desatero zní: 1. nepřidružovat k Bohu jiného boha a k němu jedinému se modlit; 2. ctít staré rodiče a postarat se o ně; 3. dávat příbuzným, chudým a pocestným, co jim náleží; 4. nezabíjet děti ze strachu před zchudnutím; 5. nesmilnit; 6. nezabíjet jinak než po právu a smrt raději kompenzovat výkupným; 7. nedotýkat se majetku sirotků; 8. zachovávat správné míry a váhy; 9. nepodezírat bez důvodů; 10. nevykračovat po zemi troufale a domýšlivě. První přikázání obsahuje povinnost věřícího vůči Bohu (pět sloupů víry), zbývající se týkají povinnosti lidí k sobě navzájem. „Zabitím po právu se míní omezení krevní msty (dija, zákazy), kterou Muhammad nemohl odstranit, neboť šlo o vžitý spontánní společenské regulace násilí formou odstrašení. Čtvrté přikázání je reakcí na praxi zejména kočovných Arabů, kteří v dobách hladu zabíjeli, nebo zaživa pohřbívali prvorozená nemluvňata ženského pohlaví (wa'd). Sedmé a osmé přikázání je odrazem specifických poměrů v Mekce, z nichž Muhammad vyšel. Islám je definován jako náboženská instituce, která svými dogmaty, rituály a normami zahrnuje a řídí všechny oblasti člověka jako jednotlivce i celé komunity. Islám se skládá ze tří nedělitelných složek: Din (náboženství), daula (způsob a systém vlády) a dunjá (každodenní život každého jednotlivého okamžiku, který žijeme tady dole). (Islám, 7)

Etiky se tedy týká daula a dunjá. Korán a hadisy (tradice - kanonické sbírky převážně z 9. století) jsou zdrojem islámského práva.

Islámské náboženské právo je rozděleno na pět částí.

- dogmatická definice víry (akída)
- konvence a zvyky (adab)
- etické principy (achlák)
- kultovní praktiky (ibádát)
- společenská pravidla (mu'ámálát)

Hadísy se vztahují ke zvykům spojeným s Muhammadem.

Sunna definuje právní kvalitu těchto zvyků, tedy do jaké míry je který z nich všeobecně závazný.

Šari'a označuje cestu, kterou je třeba sledovat. Zjevený Boží zákon – soubor náboženských pravidel.

Fikh/Figh představuje metodologii výkladu islámského práva.

Podle výkladového slovníku „Judaismus Křesťanství Islám“ je islámská etika⁴⁴ (arabsky achlák) Nauka o morálce, normách chování a jednání; má změnit chování a jednání skupiny obce věřících, popř. celého lidstva podle zásad božího zákona (šari'a). Ten odhaluje studium posvátných textů (korán, sbírky tradic, sunna) a naplňuje se praktickým jednáním. Muslim má povinnost vykonávat předepsané úkony rituálu nikoli proto, aby si naklonil Boha a odvrátil od sebe jeho hněv, nýbrž aby se jako součást obce věřících přibližoval k Bohu, pochopil Boží záměry a uskutečňoval je. Angažovanost věřícího odráží jeho přesvědčení, že řád a celistvost lidského společenství se má uchovávat a soustavně obnovovat, a to povznášením muslim. obce i potíráním myšlenek a činů ohrožujících řád a vnášejících do světa chaos (rozvrat). Islám obsahuje vizi jediné lidské komunity, ve které se všichni podřizují vysokému morálnímu a náb. standardu. Má-li náboženství fungovat jako ochranný mechanismus společnosti, je nutná značná

⁴⁴ Etika - k čemu víra vede - shody a rozdíly
 Judaismus Křesťanství Islám, Editoři Helena Pavlincová Břetislav Horyna a kol, Nakladatelství Olomouc 2003, druhé vydání

míra centralizace a kontroly nad chováním a jednáním jejích členů. Lpění na vytyčeném ideálu je důsledek široce pojaté morální a náboženské vize a její interpretace, která se drží koránského textu. (. . .)

Islámské pojetí Desatera nevyjadřuje základní etický ideál, a tím se liší od křesťanského smyslu. Korán klade důraz na reformu etických hodnot arabské společnosti průběžně, avšak ve dvou pasážích jsou nejdůležitější zásady stanoveny taxativně (17:23-40; 6:152-153). Formulace deseti hl. etických přikázání byly patrně ovlivněny znalostí Mojžišova Desatera, odrážejí ale svébytný charakter sociální a kulturních poměrů v Arábii. Desatero zní: 1. nepřidružovat k Bohu jiného boha a k němu jedinému se modlit; 2. ctít staré rodiče a postarat se o ně; 3. dávat příbuzným, chudým a pocestným, co jim náleží; 4. nezabíjet děti ze strachu před zchudnutím; 5. nesmilnit; 6. nezabíjet jinak než po právu a smrt raději kompenzovat výkupným; 7. nedotýkat se majetku sirotků; 8. zachovávat správné míry a váhy; 9. nepodezírat bez důvodů; 10. nevykračovat po zemi troufale a domýšlivě. První přikázání obsahuje povinnost věřícího vůči Bohu (pět sloupů víry), zbývající se týkají povinnosti lidí k sobě navzájem. „Zabitím po právu se míní omezení krevní msty (dija, zákazy), kterou Muhammad nemohl odstranit, neboť šlo o vžitý spontánní společenské regulace násilí formou odstrašení. Čtvrté přikázání je reakcí na praxi zejména kočovných Arabů, kteří v dobách hladu zabíjeli, nebo zaživa pohřbívali prvorozená nemluvňata ženského pohlaví (wa'd). Sedmé a osmé přikázání je odrazem specifických poměrů v Mekce, z nichž Muhammad vyšel.

3.3.Paralely a rozdíly mezi křesťanským a islámským pojetím některých etických otázek

3.3.1. Desatero (pojednáno v kapitole o dogmatice)

3.3.2. Úrokové hospodářství⁴⁵

Nejsilnější rozdíl oproti západnímu novodobému myšlení je vidět v tom, jak se sekulární svoboda projevuje v liberálně kapitalistické ekonomice a ve sféře individuální autonomie. Údiv budí zprávy o pokusech o bezúrokové bankovníctví v některých muslimských zemích (např. v Pakistánu). Že by úrok mohl být lichvou, tomu v křesťanském světě nevěří. Naproti tomu v Koránu se zakazuje brát „přírůstek“ (súra 2:275)⁴⁶

„Ti, kdož pohlcují zisk z lichvy, vstanou z mrtvých jako ten, koho satan potřásl svým dotekem. A proto, že říkali: „Vždyť prodávání je podobné lichvě!“ Bůh však dovolil prodávání a zakázal lichvu. Tomu, komu dostalo se varování od Pána jeho a který přestal s lichvou, bude zachováno to, čeho předtím nabyl, a rozhodnutí o něm bude patřit Bohu. Ti však, kdož vrátí se k lichvě, ti se stanou ohně obyvateli a budou v něm nesmrtelní.“

Na jiném místě se praví str 525 súra 33/29 „Vy, kteří věříte! Nepohlcujte si vzájemně majetky podvodným způsobem; jiné je, jde-li o obchod na základě vzájemného souhlasu; a nepřivozujte si smrt! A věru Bůh je vůči vám slitovný.“ Zde obchod sám je svatou věcí.

3.3.3. Vztah k jednotlivci

Projevuje se zejména v polemice o lidských právech. 19. září 1981 byla v Paříži „Islámskou radou pro Evropu“ schválena „Všeobecná islámská deklarace lidských práv“. Hned na začátku uvádí, že se „zakládá na Svatém Koránu a sunně“. Jsou tu jen vyložena podle islámského pojetí ta ustanovení, jaká byla již uvedena v náboženském zákoně. Lidská nejsou nová, již byla darována Bohem, proto jsou zdůvodnitelná jen Božím právem. Nelze je pojímat jako přirozená práva, protože přirozené právo neobstojí v systému, kde se vše vztahuje až

⁴⁵ Hans Küng: Křesťanství a Islám, 1997, překlad Jiří Hoblík, Luboš Kropáček

⁴⁶ Korán, překlad Ivan Hrbek, Akademia 2000, vydání 7, Str 478 súra 2:276/275

k Bohu. Lidská práva jsou vymezená Bohem a to má za následek to, že proti Bohu nemůže mít člověk svou pravdu – přiměřeným chováním člověka je pouze poslušnost. Proto muslim chápe lidská práva jako doplněk k lidským povinnostem, islámské právo je naukou o povinnostech.

V islámu se také málo používá pojmu autonomní morálky. Otázky etiky se neřeší odvoláním se na svědomí, ale odkazem na tradici, Boží slovo a na vzor Prorokův. Muslimové přirozeně vědí, že existuje cosi jako svědomí, ale klasická arabština pro ně nezná žádný přesný pojem. Pouze v mystice jsou náznaky. Ale neexistuje svědomí jako autonomní instance, neboť svědomí se může pouze odvolat na Boha nebo vnímat jeho dotyk. Bůh je však prvotním hybatelem těch zákonů, jímž by člověk z důvodů svědomí odepřel poslušnost. Muslim nejedná podle svědomí, ale podle Boží vůle. Vysoká hodnota přičítaná svědomí v křesťanském západním světě je ukazatelem ústupu do niternosti. Náboženství je soukromou věcí. Nestavíme svou zbožnost pokrytecky na odiv. Křesťanství je náboženství v sekularizovaném světě. Tuto zkušenost islám nemá. Z islámu se nevystupuje, ani to nejde, protože nemá církve. Islám je způsob života – vystoupit z islámu znamená odejít ze společnosti. Odpadlictví se trestalo smrtí. Muslimové dávají přednost emigraci před konverzí. Křesťan nosí své náboženství v sobě, muslim je chce mít okolo sebe. V západním světě se stalo náboženství osobní vazbou, v islámském světě ho vyjadřuje arabské slovo „dín“ – stálé vedení životem, potvrzované kontrolou zvenčí.

3.3.4. Příkazy islámu

Muslim nezakouší svou identitu ve věroučných formulích, ale v určitých úkonech, které vykonává stejným způsobem jako jeho bližní. V islámu není nic srovnatelného s krédem. Pro věřícího je pět obecně závazných požadavků – „sloupů“, arkán: 1. denní modlitba, 2. půst v měsíci ramadánu, 3. pouť do Mekky, 4. daň pro chudé, 5. vyznání víry. Sloupy jsou stejně uznávané sunnity i šíity. Praxe se dosvědčuje na veřejnosti obřadným prožitkem společenství

s druhými věřícími.

Modlitba – věřící nemůže stanovit její formu, ani čas. Má se modlit pětkrát denně v určených časových rozmezích, v závislosti na poloze slunce. Modlitba sestává ze slov a pohybů, normativně určených. Slova jsou stereotypní, modlitba se celebruje, je to liturgie k uctění Boha, nikoliv rozmluva s Bohem. Věřící se většinou nemodlí sám. Existuje také individuální modlitba, ale ta není zákonem předepsaná.

Půst – muslim se po celý měsíc ramadán zdržuje jídla, pití, kouření a pohlavního styku, od úsvitu do západu slunce. Islámský kalendář je lunární – ramadán nastává každý rok asi o jedenáct dní dříve než rok předešlý. V ekonomická námitka ze západního světa, že půstem vyčerpaní lidé nic neprodukují, vidí muslimové jen pustý materialismus. Půst jim dává zážitek muslimské solidarity. Je však podrobován veřejné kontrole.

Pout' do Mekky – Hadž – každý věřící by jí měl vykonat alespoň jednou v životě. Její obřady pocházejí z doby před islámem, ale muslimové je nevnímají jako pohanské, protože Ka'bu vystavěl Abraham. Během hadže je poutník ve stavu mimořádné čistoty, která se projevuje oblečením a nepřípustností stříhání a mytí vlasů a vousů.

V Mekce poutník obchází sedmkrát ve svatém procesí Ka'bu a pak pak jde na pahorek Arafát, kde setrvá až do západu slunce při úkonu „stání před Boží tváří“. To vše ve společenství dalších muslimů.

Daň pro chudé- upravuje charitativní povinnosti. Každý věřící je povinen odevzdávat ve prospěch chudých a potřebných určitý podíl ze všech částí svého majetku; mezi 2.5 a 10% jejich hodnoty. Dobročinnost je zákoným příkazem nemá nic společného se svědomím. Proto Islám nemá potíže s církevní daní. Mezi potřebné se podle Koránu počítají i otroci, jimž tato daň má pomoci, aby se vykoupili.

Vyznání – šaháda – jediná se týká víry a ne činů. Šaháda sestává z jediné

dvoučlené věty: „vyznávám, že není boha kromě Boha a že Muhammad je posel Boží (jeho prorok).

Víra má v Islámu charakter dosvědčení; znamená souhlas se dvěma základními pravdami, které v sobě nemají nic tajemného. Na monoteismus se pohlíží jako na rozumově prokazatelnou a na Muhammadovo prorocké poslání jako na historicky ověřitelnou.

Víra nesměřuje k pravdám přesahujícím lidský rozum, nepředpokládá volní akt, jímž by člověk transcendoval hranice rozumu. Víra přichází od Boha, není k ní zapotřebí milosti osvětlení. Při vyznání se předpokládá upřímnost, ale nikdo ji nekontroluje. Dosvědčení se přikládá větší význam než u křesťanů.

3.3.5. Smysl přikázání

V čem muslim spatřuje smysl „sloupů víry“? Pro křesťany jsou rituál a liturgie také symbolem, jež doprovázejí texty, vysvětlují dění. Islám nic takového nemá. Muslim každému úkonu předestírá záměr; říká proč to koná a přidá náboženský výrok. Co tím vším vyjadřuje je vlastně stále totéž – svou poslušnost vůči Bohu. Rituál a kult jsou smysluplné protože si to Bůh tak přál. Zřetelné je to při hadždži, při které řadí vícere rituální prvky, kultovní legenda navazuje na Abrahama, je uvedena v koránu, nevyvinulo se žádné kultovní drama. Poutníci nenapodobují žádné mýtické paradigma. Text nepoukazuje na to, že by muslim byl v této situaci jako Abraham nebo Hagar, když líbá černý kámen, dělá to proto, aby následoval zvyk Abrahamův a prorokův, proto že již Abraham takto plnil Boží vůli. Muslim svým chováním připomíná, neztotožňuje se. Podobně zvířecí oběti přinášené o velkém svátku jsou nemagické – nedoprovází je žádný text. Neobjevuje se svátostná účinnost. Symbolika zůstává mlhavá a abstraktní. V úkonech se vyjadřuje „Boží správné vedení“ nebo „uznání jedinečnosti Boží“. Islámský monoteismus je reformní povahy – všechno modloslužebné je vyhlazeno – nic nemá smysl samo o sobě.

3.3.6. Kolektivní etika

určuje jednání jedince ve společnosti a zároveň společnost proměňuje. V případě islámu a křesťanství dochází nečíslně k výrazné proměně společnosti už v případech, kdy tvoří křesťané/muslimové její výraznější menšinu. Obě náboženství se v posledních stoletích šířila především nenásilně, islám pomocí obchodních cest, křesťanství misíí.

Islám vytváří umu (společenství), jehož členové si navzájem důvěřují a řeší společně své záležitosti. Tato důvěra jim umožnila se prosadit např. jako obchodníci, takže většina muslimů dnes žije nikoliv na Arabském poloostrově a v Severní Africe, nýbrž v Jihovýchodní Asii (Indonésie, Bangladéš, Indie), kam se islám dostal obchodními cestami. Tam, kde jsou muslimové ve většině, usilují obvykle o islámský stát, který by byl spravován podle islámských pravidel. K islámu obvykle patří pohostinnost, dobročinnost, mravní zásadovost.

Křesťanství v posledních desetiletích mění svá tradiční centra. S výjimkou USA jimi přestávají být rozvinuté země transatlantické civilizace a stávají se jimi země střední a jižní Afriky a Jižní Ameriky. Ve státech s vyšším podílem křesťanů je obvykle kladen důraz na lidská práva a důstojnost jednotlivce.

3.3.7. Otázka svědomí v islámu a křesťanství:⁴⁷

Islámská etika je teologická a objektivistická, přisuzuje mravní normy výhradně vůli Boží. V propracovaných právních příkazech a zákazech šarí'y jakoby se ztrácelo jakékoliv jednání.

Korán přináší jako součást zákona i množství morálních výzev: ke zbožnosti, upřímnosti, vlídnosti, velkodušnosti, štedrosti, trpělivosti, zdvořilosti, mírnosti, cudnosti, milosrdenství, dobrým činům a při provinění ke kajícnosti. Prolínají se s právně relevantními pokyny v koránských příkázáních (17:23-37) a (6:151-

⁴⁷ Duchovní cesty Islámu, Luboš Kropáček, Vyšehrad 2011, str 147-154

152), připomínají starozákonní Desatero. Koránská varianta Dekalogu s verši 25:63-76 charakterizuje žádoucí vlastnosti a jednání dobrého muslima. Nabádá jednat laskavě se zestárlými rodiči, obdarovávat příbuzné, chudé a pocestné, nezabíjet a nesmilnit, nedotýkat se majetku sirotků, dodržovat úmluvy, nešidit, nepodezírat bez důvodů a nepočínat si domýšlivě, nerozhazovat ani neskrblit, ale držet se střední cesty, nepomlouvat a dbát Božích připomenutí. Pojem střední cesty se opírá o koránské učení muslimů jako „lidu středu“. Mnoho koránských veršů varuje obecně i konkrétně před nestřídmostí a neumírněností ve světských požitcích (7:31), odsuzuje pokrytectví a lež, hněv a unáhlenost. „... avšak raději odraďte zlé tím, co je lepší!“ (23:96) „... oplácej tím, co lepší je ...“ (41:34) Etické učení široce rozvinuly hadíthy, Od 9.stol.zájem o etiku v islámu rostl, byly sestavovány sbírky mravoučných hadíthů. Některé souzní s křesťanským učením:

„Prorok řekl: Nikdo z vás nebude skutečně věřícím, nebude-li svému bratru přát to, co přeje sobě. Ze sbírky Buchářiho

Pouhé formální plnění náboženských povinností nestačí, víru musí provázet dobré skutky.

Předpokladem hodnoty náboženských i lidských úkonů je dobrý, zbožný úmysl, níja. Tímto pojmem Islám začlenil do svého právního myšlení etický princip příbuzný hodnocení morální kvality podle záměru.

Ghazzálí etiku definoval jako část filosofie zabývající se charakteristickými rysy a mravními skladebními prvky duše a způsoby jejich usměrňování a ovládní.

Vrcholné dílo islámské středověké filosofické etiky je „Výchova mravů“ (Tahdhíb al-achlâq) bagdádského knihovníka Abú Alího al-Miskawajha z 1030. Usiluje o smíření islámského učení s řeckou filosofií. Mladí lidé by si měli nejprve osvojit moudrost a příkazy šari’y a na tomto základě pak mohou obohatit filosofií a etikou. „Někteří lidé konají dobro pro dobro samé, jiní proto, aby získali dobrou pověst, jiní z pouhé okázalosti. Nejvýše z nich stojí

samozřejmě ten, kdo koná dobro pro ně samé, tím spíše, že přestože ani v myslí, ani skutky o to neusiluje, nakonec docela určitě sklídí i dobrou pověst, trvalou chválu a lásku i těch, jimž se přímo nedostalo jeho dobrodiní . . .“

Otázkami etiky a morálky (achlâq/adab) byly též oblíbené v didaktické literatuře islámského středověku. (označovaná jako adabová. Podávala morální naučení a rady do života a prostřednictvím anekdotických příběhů se vysmívala různým neřestem, lakotě, pokrytectví, svatouškovství apod.

V muslimské společnosti krystalizovalo vědomí, že právo a etika nejsou totožné. Šarí'a znamená celostně správnou životní cestu, avšak upravuje pouze vnější, formální vztahy člověka k Bohu a druhým lidem. Ale myslitelé jako Ghazzálí a sami právníci varovali, že pouhé plnění příkazů Božího práva k zbožnosti nestačí. Dál se vydali mystikové, súfijové. Súfismus – mystický morální zápal zdůrazňující asketické odříkání, chudobu a pokoru a usilující o osobní, vřelý vztah k Bohu až po stavy roztouženého vytržení. Ghazzálí stavěl súfijskou niternost nad povrchnost světské adabové morálky.

Pojem náboženství (dín) se v (súfijském prostředí i mimo ně) vykládá jako souhrn tří prvků: islámu s jeho pěti pilíři, víry (imán) a činění dobra (ihsán). Ihsán podle tradice Muhammadova výroku znamená „... uctívat Boha jako bys Ho viděl, a mít na paměti, že Bůh tě vidí.“

Ihsán je živým projevem podrobení (islám) a víry (imán). Ihsán naplňuje povinnosti k Bohu a také k bližnímu a sobě samému. (Qawá'id al-islám, Dogmata islámu; příručka alžírské tariqy alawija z Mostaganemu)

Šarí'a dává někdy hustým pletivem předpisů možnost eticky motivované volby. V trestním řízení přiznává poškozeným právo krevní msty, ale proti ní je možno zvolit odškodné, diju. V ideální vizi islámu se tato volba označuje za morální povinnost v duchu věčného Božího zákona. Korán zná Ježíšovo „oplácet zlé dobrým“ (28:54 „Těmto dostane se odměny dvojnásobné za to, že trpělivi byli a zlé dobrým opláceli a rozdávali z toho, co jsme jim uštedřili.“). Široká škála

koránských morálních soudů dává dnes liberálním reformátorům rozsáhlý prostor pro nové výklady šarí'y (monogamie). Formální náležitosti šarí'y se dostávají do kolize s mravním vědomím. Islám zná párové kategorie „vnější“ (záhir) a „vnitřní“ (bátin) a také qadá (soudní rozhodnutí) a dijána (náboženské svědomí). Normám šarí'y lze učinit zadost různými právními kličkami. Čin vedený níjou (dobrý, zbožný úmysl) někdy formálně neuspokojí. Prorok řekl: Je zřejmé, co je dovolené a co je zakázané Mezi obojím je mnoho věcí nejednoznačných, které mnozí nedokáží rozlišit. ... Avšak v lidském těle je tělísko, které, je-li zdravé, dává zdraví celému celému tělu, a kazí-li se, kazí celé tělo. Je to srdce.“

Hadíth podle Buchářího, Muslima, Nawawího⁴⁸

Wábisa b. Mub'ad řekl: Přišel jsem k Poslu Božímu a ten pravil: „Přišel ses mě zeptat na zbožnost?“ Odpověděl jsem: „Ano.“ Řekl mi: „Ptej se svého srdce. Zbožnost je to, co přináší pokoj duši i srdci. ...“

Kropáček polemizuje s těmi, kdo tvrdí, že islám nezná pojem svědomí. Na základě islámského učení lze vést mravně bezúhonný, nesobecký život, vyhovující přísným morálním nárokům.

Pojmu svědomí se blíží koránská fitra (30:30 Hrbek překládá „sklon přirozený lidem“). Ze smyslu verše vyplývá, že jde o přirozený, čistý náboženský cit, jaký před Muhammadem islám připisuje hanífům. Vede člověka k dobru a poznání pravdy. Protikladem je duše vedená ke špatnostem nepodá-li se Božímu vedení. Proti upřednostňování vymezeného řádu, zákonu a spravedlnosti staví myšlenkový proud zdůrazňující etické a duchovní jádro koránského poselství.

Etické stránce islámu se dnes věnuje zvýšená pozornost. Prosazuje se aktivita, činnost jako důležitá morální hodnota. Etické výklady a argumentace se objevují v kázání, fetvy, publicistice i v odborných studiích. Ozývá se myšlenka morální nadřazenosti vůči západní společnosti, kde se kritizuje materialismus,

⁴⁸ (Kropáček str152)

individualismus a konzumní vztah k životu.

Adamův pád podle islámu se projevuje v tvrdosti mezilidských vztahů.

Řekl pán: „Sestupte z ráje! Jedni druhým nepřáteli budete a na zemi bude míst vašeho pobytu a užívání jen na čas určený!“ (7:24)

A kdyby Bůh nechránil mezi lidmi jedny před druhými, věru by země dospěla do záhuby, však Bůh je pln laskavosti k lidstvu veškerému. (2:251)

Podle islámu lze zavrhnout přípustnost agrese. Ani k víře nelze nutit.

Nebudiž žádného donucování v náboženství! (2:256)

Je však zákonné sáhnout k násilí na obranu víry, spravedlivé věci, společnosti, nebo sama sebe a pro nápravu chyb. Za zdravé zásady mezilidských vztahů uznává zbožnost, bojovnost za spravedlnost a velkodušnost.

Křesťanství klade na věřící vysoké etické nároky, které vedou k zvnitřnění naplňování jednotlivých přikázání. Kázání na hoře Mt 5-7, stejně jako 10. přikázání Desatera, se dotýká toho, po čem člověk touží a na co myslí. Snaha o naplňování přikázání vede k pocitu vlastní nedostačivosti. Tento rozpor mezi tím, jaký člověk je a jaký by chtěl před Bohem být, je vlastně motorem jeho mravního jednání. Zde se již dostáváme i k rozdílům mezi jednotlivými křesťanskými směry - v katolicismu zprostředkovává spásu institut církve, přičemž správný život je k tomu také potřeba. Luther vycházel právě z neschopnosti člověka zalíbit se Bohu svými dobrými skutky a objevil spasení pouhou milostí (sola gratia). Dobré skutky jsou pak následkem vděčnosti ospravedlněného hříšníka. Pro kalvinisty je důležité téma poslušnosti Bohu v naplňování jeho přikázání. Zde nalézáme nejvíce podobností k mainstreamovému pojetí islámu.

3.3.8. Modelové příběhy

Etické zákonné texty Koránu a Bible jsou tedy často velmi podobné. Jiná otázka jsou ovšem modelové příběhy - Korán má řadu podobných i takřka stejných témat (např. súra Mirjam je nápadně podobná vánočnímu evangeliu podle

Lukáše). Některé biblické příběhy však mají zřejmě až odstrašující funkci, aniž je to přímo řečeno. Chování pozitivních hrdinů je za hranicí morálky (Lotovy dcery a mnoho dalších příběhů, sebraných např. v knize Obtížné oddíly knih Mojžíšových a Obtížné oddíly proroků). Pokud je nám známo, tak takto mravně rozporné texty v Koránu takřka vůbec nelze nalézt (určitou výjimkou je snad jen súra Josef).

3.3.9. Kvalifikace osob a činů

Právní způsobilost v islámu rozlišuje tři základní kategorie: svobodné muslimy, otroky a jinověrce. Plnoprávným je pouze svobodný muslim, který je dospělý a duševně zdravý. Dospělým se člověk stává dosažením puberty, nebo věku patnácti let. Nabývá tak způsobilosti k právním úkonům a je povinen plnit vše co ukládá šarí'a. Některá práva vznikají dítěti před narozením (ochrana života, dědictví).

V křesťanství je širší pojetí toho, co jsou základní práva člověka. Zejména právo na život před narozením. Rozdělení na muže a ženy protestantismus nezná vůbec, zatímco v katolicismu a v části evangelikálních církvích a pravoslavných se duchovní může stát pouze muž někdy pouze svobodný. - celibát.

3.3.10. Postavení ženy

Níže než plnoprávný muž stojí svobodná žena. Není oprávněna nebo povinna k některým náboženským úkonům. Při výkupném z krevní msty, svědectví a dědictví se počítá jako polovina muže. Svědecká výpověď dvou žen má stejnou platnost jako jednoho muže. V manželství má méně práv, manžel ji může trestat, ale má právo na výživné, v majetkových věcech je rovna muži.

Otroci jsou svobodným rovni pouze nábožensky. Nemají právo svědčit a dědit. Občanskoprávně je za ně odpovědný jejich pán, který má povinnost otroka živit a nesmí mu ukládat práci nad jeho síly.

Křesťanský postoj je rozdvojený. Některé církve zastávají rovnoprávnost a

některé učí podřízenost ženy muži. Zastávají učení apoštola Pavla o podřizování se žen mužům Koloským 3.18 „Ženy, podřizujte se svým mužům, jak se sluší na ty, kdo patří Pánu.“. V protestantské církvi má v manželství žena rovnoprávné postavení.

3.3.11. Statut jinověrců

Islámské právo rozlišuje na ty, kdo trvale žijí na území islámského státu jako lid chráněný (ahl adh-dhimma), a cizí státní příslušníky, kteří smí na islámském území pobývat jen se zvláštním povolením (amán). Jde o určitou náboženskoprávní segregaci předpokládající vzájemnou nezpůsobilost k právním svazkům. Křesťan nebo žid nemůže dědit po muslimovi nebo naopak, nepřipouští sňatek muslimky s jinověrcem.

V křesťanství neexistuje rozdělení jinověrců na dvě skupiny. Dělení je že se řeší vztah ke křesťanům jiných vyznání a pak ke všem ostatním. V posledních desetiletích je aktuální křesťansko-židovský a křesťansko muslimský dialog. Dělení na tři skupiny? Křesťané, abrahamité a všichni ostatní.

3.3.12. Rodina

Předpisy a zákazy se opírají přímo o podrobné pokyny v Koránu.

Muslimská rodina je patriarchální a patrilinéární. Manželství se uzavírá zpravidla písemnou smlouvou mezi ženichem a zákoným zástupcem nevěsty (walí), za přítomnosti dvou plnoprávných svědků. Walí může být nevěstin otec nebo některý mužský příbuzný z otcovy strany. Pokud takový není zastoupí ho soudce. Smlouva stanoví výši daru (mahr), který ženich vyplatí otci nebo přímo nevěstě. Svobodný muž se může oženit až se čtyřmi ženami, otrok se dvěma. Oženit se je podle hadíthů záslužnější než zůstat svobodný. Polygamní sňatek je vázán podmínkou, že muž je schopný všechny ženy uživit a ke všem se bude

chovat spravedlivě. Manželství nelze uzavřít brání-li mu překážky z příbuzenství po krvi nebo po mléce. Korán vypočítává všechny stupně zakázané příbuznosti (např bývalé manželky otce nebo pokrevné příbuzné kojné). . . . „Překážkou sňatku může být nižší původ nebo rod ženicha oproti nevěstě. Žena se nesmí provdat za nemuslima, ale muslim se může oženit s kitábijí (židovkou nebo křesťankou). Ši'a na základě koránského textu (4:24) připouští uzavírání dočasných sňatků. Manželství zaiká úmrtím, rozvodem, vykoupením se z manželství nebo prohlášením soudce, že sňatek je neplatný.

Rozvod (taláq) má podle šarí'y nejčastěji podobu zapuzení nebo propuštění ženy mužem. Zapuzení může být odvolatelné nebo konečné. Zapuzující výrok je třeba pronést třikrát, nejlépe vždy po měsíci, aby se omezilo prchlivé jednání. Zapuzením muž ztrácí mahr, který který ženě vyplatil. Zapuzená žena se nesmí po dobu čekací lhůty znovu provdat. Muž ji po tuto dobu musí živit a má nárok na dítě, které se jí v této době narodí. Během této doby si muž může vzít ženu bez formalit nazpět. Rozvod může také být na základě vzájemné dohody bez finančních nároků anebo mužovou přísahou, že se nadále zdrží styku s danou ženou. Soudce může zrušit manželství y vlastního podnětu zjistí-li překážky anebo na žádost některého z manželů nebo ženina walího. Manželství také zanikne jestliže muž pod přísahou tvrdí, že se žena dopustila nevěry a porodila dítě, které není jeho, zatímco ona pod přísahou toto popírá. Manželství se ruší tehdy, když jeden z manželů odpadne od islámu.

V průběhu manželství má muž právo zakázat ženě vycházet z domu a omezit i návštěvy příbuzných. Žena má právo odmítnout manžela doprovázet na cestách.

Některé křesťanské církve rozvod vůbec zakazují, jiné připouštějí jako krajní řešení. V některých směrech má křesťanství na rozdíl od islámu specialitu – celibát. Lidé se nevdávají nebo nežení. Týká se zasvěcených, kněží a řádových

osob. (křesťanská rodina) Manželství v křesťanství je vysoce postavené - v katolicismu představuje jedinou svátost, kterou si laici udílí navzájem, v protestantismu je to požehnání, založené na řádu stvoření. Svátostnou podobu manželství islám nezná (vůbec nemá svátosti).

4.kapitola: Zbožnost

V této kapitole se pokusím ukázat projevy zbožnosti v islámu a porovnat je s projevy zbožnosti v křesťanství. Zbožností rozumím oddanost věřícího Bohu. Pokusím se tedy popsat, jak oddanost Bohu projevuje věřící muslim a konfrontovat tento projev s křesťanským pohledem. Většinu materiálu pro popis projevů zbožnosti v islámu jsem čerpal z publikace Duchovní cesty islámu, Luboš Kropáček (Vyšehrad 2011)

Všechny biblické citace v této kapitole jsou z <http://www.biblenet.cz/> Český ekumenický překlad

4.1.Muslimská zbožnost,

se projevuje zejména v pěti pilířích, které stanoví povinnost vůči Bohu, dále pak rituální čistotu (Tahára), svatý boj (Džihád), chvalořečná rčení, jež jsou pro islám typická a mešitu jako místo/prostor, kde muslim svou zbožnost projevuje. Projevy zbožnosti ovlivňují do jisté míry duchovní představitelé islámu. U některých ze jmenovaných projevů jsem objevil určité paralely s projevy křesťanské zbožnosti. K jednotlivým projevům zbožnosti budu hledat paralelu v Novém zákoně, jako textu závazném pro všechny církve (mezi projevy jejichž zbožnosti bývají velké rozdíly).

Vše zahrnující představu Bohem určeného řádu člení muslimští právníci do dvou okruhů: vztahů člověka k Bohu (ibábát) a vzájemného vztahu mezi lidmi (muámalát). Ve vztazích ibádát jde o náboženské povinnosti v užším slova smyslu, o vlastní kult. Zásadních je zde pět povinností, pět sloupů - pilířů náboženství (arkán ad-dín). Jsou nejpodstatnějšími znaky příslušnosti k islámu. Patří k nim vyznání víry (šaháda), modlitba (salát), náboženská daň (zakát), půst v měsíci ramadánu (sawm), a pouť do Mekky (hadždž). Ibádát je také spojen s pojmem rituální čistota „tahára“. A navíc se připojuje svatý boj (džihád).

4.1.1 Tahára

Čistota tělesná i morální a rituální. Podle hadíthu jí Muhammad označoval za polovinu víry. Není označována za jeden z pilířů víry, ale je předpokladem modlitby a hadždže.

Opakem čistoty je poskvrnění. Dělí se na věcné a náboženské, nebo těžké a lehké. K těžkému znečištění dojde pohlavním stykem, u ženy při menstruaci a šestinedělí. Lehké znečištění nastane dotykem nečisté věci. Víno a lihoviny, nečistá zvířata (vepří, psi), zdechliny, krev, mléko nejedlých zvířat. Šiité přidávají mrtvá lidská těla a nevěřící. Člověk se také znečišťuje konáním potřeby, spánek, omdlením, dotyk osoby opačného pohlaví atd.

Ve stavu lehkého znečištění se muslim nemůže modlit, obcházet Ka'bu, a dotýkat se koránu. Ve stavu těžkého znečištění se nemůže zdržovat v mešitě nebo přednášet Korán.

Stav znečištění se odstraňuje očistným omytím, které je dvojí. Velké znečištění odstraní jen vykoupání nebo omytí celého těla a vypláchnutí úst a nosních dírek. Lehké znečištění lze odstranit částečným omytím.

Mešity jsou vybaveny umývárkami, aby si věřící mohl před modlitbou omýt tvář, hlavu, ruce i nohy. Voda platí za čistou a očišťující. Pokud není k dispozici voda, slouží k očištění jemný písek, nebo prach.

Očistě musí předcházet zbožné předsevzetí. Má jít o očistu srdce a ducha.

Čistota a nečistota v Novém zákoně:

Nový zákon zná protiklad čistý x nečistý. U Ježíše se jedná často o záležitost srdce, nikoliv rituální čistoty. Otázka čistoty srdce však patří k jádru Ježíšova učení (kázání na hoře):

Matouš 5:8 Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.

Matouš 6:22 Světlem těla je oko. Je-li tedy tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo.

Tento text se nachází takřka totožně i v Lukášově evangeliu: Lukáš 11:34 Světlem tvého těla je oko. Je-li tvé oko čisté, i celé tvé tělo má světlo. Je-li však tvé oko špatné, i tvé tělo je ve tmě.

Oddíly Mk 7,1-23 a Lk 11,38-41 představují Ježíšovu polemiku s rituálním očišťováním. Ocituji zde výběr z Markovského textu a Lukáše: Mk 7,18-23 Řekl jim: "Tak i vy jste nechápaví? Nerozumíte, že nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit, poněvadž mu nevchází do srdce, ale do břicha a jde do hnoje?" Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté. A řekl: "Co vychází z člověka, to ho znesvěcuje. Z nitra totiž, z lidského srdce, vycházejí zlé myšlenky, smilství, loupeže, vraždy, cizoložství, chamtivost, zlovolnost, lest, bezuzdnost, závistivý pohled, urážky, nadutost, opovážlivost. Všecko toto zlé vychází z nitra a znesvěcuje člověka."

Lk 11,38-41 Farizeus se podivil, když viděl, že se před jídlem nejprve neomyl. Ale Pán mu řekl: "Vy farizeové očišťujete číše a misky zvenčí, ale vaše nitro je plné hrabivosti a špatnosti. Pošetilci! Což ten, který stvořil zevnějšek, nestvořil také to, co je uvnitř? Rozdejte chudým, co je v mísách, a hle, všechno vám bude čisté.

Ústředním textem pro otázku čistoty pokrmů v křesťanství je zřejmě příběh zjevení Petrovi, popsán ve Skutcích apoštolských v 10-11 kapitole. (Skutky apoštolů 10:15 Ale hlas se ozval znovu: „Co Bůh prohlásil za čisté, nepokládej za nečisté.“ A dále pak Skutky apoštolů 11:9). Nový zákon kromě toho ještě řeší otázku protikladu čistoty a nečistoty jako víry a pohanství/modloslužby - jednak v manželství, kde se víra stává očišťujícím faktorem: 1. Korintským 7:14 Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté; jsou však přece svaté! a za druhé v případě dietetických pravidel (Římanům 14), masa s krví a pokrmů obětovaných modlám. Zde je hned dvojí odpověď na otázku, zda je

požívat - restriktivní (Sk 15,29 a 21,25), či liberální, jen beroucí ohled na "slabší ve víře" (1 Korintským 8). Apoštol Pavel představuje vzor liberalismu: Římanům 14:14 Vím a jsem přesvědčen v Pánu Ježíši, že nic není nečisté samo v sobě, ale tomu, kdo něco pokládá za nečisté, je to nečisté.

Na dalších místech Nového zákona nalézáme výraz "čistý" především pro morální zhodnocení:

Filipským 4:8 Konečně, bratří, přemýšlejte o všem, co je pravdivé, čestné, spravedlivé, čisté, cokoli je hodné lásky, co má dobrou pověst, co se považuje za ctnost a co sklízí pochvalu.

Titovi 1:15 Čistým je všechno čisté. Ale poskvrněným a nevěřícím nic není čisté. Jak jejich rozum, tak jejich svědomí jsou poskvrněny.

Zhodnocení: Očista vodou v křesťanství se proměnila v symbolickou a jednorázovou - křest (1. list Petrův 3,18-21 Vždyť i Kristus dal svůj život jednou provždy za hříchy, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu. Byl usmrcen v těle, ale obživen Duchem. Tehdy také přišel vyhlásit zvěst duchům ve vězení, kteří neuposlechli kdysi ve dnech Noémových. Tenkrát Boží shovívavost vyčkávala s trestem, pokud se stavěl koráb, v němž bylo z vody zachráněno jenom osm lidí. To je předobraz křtu, který nyní zachraňuje vás. Nejde v něm zajisté o odstranění tělesné špíny, nýbrž o dobré svědomí, k němuž se před Bohem zavazujeme na základě vzkříšení Ježíše Krista...).

Rituální čistota (pokrmů a omývání), kterou islám zachovává, se v křesťanství dostala na okraj či se pojí se zdravým životním stylem (vegetarianismus a abstinence v adventismu), kdežto morální čistota "čistota srdce" je společné téma islámu a křesťanství.

4.1.2 Šaháda

Znamená svědectví nebo dosvědčení, v moderní arabštině také vysvědčení, certifikát. V náboženském významu „vyznání víry“:

Ašhadu an lá iláha illá ‘Ilah wa Muhammadan rasūlu ‘Ilah.

"Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží."

První část vyznání řadí islám k monoteistickým náboženstvím, druhá poukazuje na Muhammadovo prorocké poslání. Aby se nevěřící stal muslimem, musí pronést šahádu před významným islámským činitelem např. šejchem, představitelem muslimského státu, nebo místním hodnostářem. Stejnou hodnotu jako jeden významný představitel mají také dva svědkové - i před nimi lze provést šahádu a pořídit úřední zápis.

Povinnost vyznávat víru plní muslim při každodenních modlitbách, které šahádu obsahují. V širším smyslu vyznává víru tím, že za ní bojuje a je připraven za ní položit život. Pak je připomínán jako šahíd, mučedník, padlý hrdina, doslova svědek. Tomu odpovídá martyr u křesťanských mučedníků. V moderní době šahíd označuje všechny, kdo položí život za ušlechtilou věc.

Nejstarší křesťanské vyznání je Ježíš je Kristus, které se dále rozšiřuje například na to, že Kristus přišel v těle. V Novém zákoně máme dochovány celou řadu různých krátkých vyznání (např. 1 Janova 4,2-3 Podle toho poznáte Ducha Božího: Každé vnuknutí, které vede k vyznání, že Ježíš Kristus přišel v těle, je z Boha; každé vnuknutí, které nevede k vyznání Ježíše, z Boha není. Naopak, je to duch antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a který již nyní je na světě.) Tato vyznání posléze našla svůj výraz v Apoštolském vyznání víry.

Nyní se pokusím porovnat islámský pohled s Apoštolským vyznáním víry.

Věřím v Boha Otce Všemohoucího, Stvořitele nebe i země. I v Ježíše Krista, Syna Jeho jediného, Pána našeho, jež se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny, trpěl pod Pontským Pilátem, byl ukřižován, zemřel a pohřben jest. Sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí po pravici Boha Otce Všemohoucího, odtud přijde soudit živé i mrtvé. Věřím v Ducha svatého, svatou církev obecnou,

společenství svatých, odpuštění hříchů, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.

V následujícím textu ty části apostolice, které muslimové uznávají, přepisuji, ty, které neuznávají, vytečkovávám a komentuji níže.

Islám nezná a odmítá trojiční učení, proto by muslim v prvním větě souhlasil s formulací „Věřím v Boha Všemohoucího, Stvořitele nebe i země.“, ale už by nesouhlasil s „Otcem“. Bůh je v islámu pánem, otcovství muslim chápe pouze v biologickém významu.

I v Ježíše Krista, , , jež se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny x (Syna Jeho jediného, Pána našeho, trpěl pod Pontským Pilátem, byl ukřižován, zemřel a pohřben jest)

Ježíše muslimové uznávají jako proroka, v sůře Mirjam je text podobný Lukášovu vánočnímu evangeliu, na základě kterého muslimové věří v nezvyklé početí Ježíše i v jeho narození z panny.

Syna jeho jediného - tuto část apoštolského vyznání muslimové naopak neuznávají, protože nevěří v Ježíšovo synovství Boží.

Trpěl pod Pontským Pilátem,, byl ukřižován, zemřel a pohřben jest. - muslimové nevěří, že Ježíš byl ukřižován, zemřel a vstal z mrtvých.

..... vstoupil na nebesa..... Podle islámské tradice Ježíš vstoupil přímo do nebes (např. podobně jako Eliáš).

.....,,, odpuštění hříchů, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.

V islámu je odpuštění hříchu důležitým tématem, dá se říci, že islám chápe odpuštění hříchu šíře, než křesťanství - nezná dědičný hřích a např. příběh

o hříchu v rajske zahradě končí tím, že Bůh prvním lidem odpustil (sůry 2:35-38; 7:19-25; 20:117-123).

4.1.3. Salát

„ , vzývejte Boha vstojte, vsedě i vleže! A jste-li v bezpečí, dodržujte modlitbu, neboť modlitba je pro věřící předepsaná v čas stanovený.“ (Sůra 4:103)

Modlitba je hlavní kultovní každodenní povinnost každého muslima. Je to pokorný, čistě bohabojný projev, který není spojený s ničím jiným než s prosbou o správné Boží vedení. Jiný typ modlitby, která se podobá křesťanské prosebné modlitbě, se nazývá „du'cá“ a má čistě soukromý charakter.

V Koránu se o modlitbě salát hovoří v různých souvislostech, ale její podoba se ustálila až tradicí. Náležitosti modlitby jsou přísně závazné pro každého dospělého a zdravého muslima. Pro nemocné platí snazší varianta pohybů nebo se počítá s dočasným prominutím povinnosti. Modlitba je platná pouze, pokud jsou zachovány předepsané podmínky (čistota těla, místa a šatů, náležitého odění, zaujetí správného modlitebního směru, správný modlitební směr, a zbožné předsevzetí). Modlitbu muslim vykonává bez obuvi. Modlitbu může vykonat v mešitě, nebo kdekoli jinde, pokud jsou splněny podmínky. V dnešní době jsou modlitebnami vybaveny veřejné budovy, letiště, kancelářské budovy a další veřejná místa. Používá se také modlitebních koberečků (sadždžáda), nebo rohoží ve velikosti klečící postavy.

Náležitě odění je zakrytí těla mezi břichem a koleny u mužů a ženy musí mít zakryté celé tělo kromě obličeje a rukou od zápěstí. Tím je také určeno, jak má být žena oblečena před cizími muži.

Při modlitbě má být muslim obrácen směrem k Mekce. V mešitách je tento směr vyznačen výklenkem. Muslim na cestách by měl mít sebou kompas k určení správného směru modlitby. Směr, kterým by se měl věřící muslim modlit,

stanovil sám Muhammad. Na rozdíl od muslimů se židé modlí směrem k Jeruzalému a staré křesťanské skupiny se modlili směrem k východu.

Časy modliteb jsou naznačeny už v Koránu, ale přesně určeny byly pravděpodobně až později. Podle sunnitů je muslim povinen modlit se pětkrát denně, za úsvitu, v poledne, odpoledne, při západu slunce a v noci po vyhasnutí posledních červánků. Jestliže věřící modlitbu ve stanoveném čase zanedbá, je povinen ji nahradit. Počátek času k modlitbě oznamuje muezzin voláním adhánu z ochozu minaretu. V moderní době je adhán vysílán rádiem a televizí a v denním tisku jsou publikovány modlitební časy na další den. Adhán se pak ještě opakuje uvnitř mešity bezprostředně před modlitbou. Věřící se seřadí do řad tváří k Mekce, muži vpředu, ženy zvláště nebo vzadu. Imám stojí před shromážděním a řídí modlitbu. Modlitba se skládá ze dvou částí, které znějí stejně. První část se modlí všichni společně, druhou každý sám pro sebe. Modlitba tvoří jednotu duchovního obsahu a tělesných pohybů. Pohyb se skládá ze stoje, sklonění s dlaněmi u kolen, napřímení, padnutí na tvář, posez klečmo na patách s rukama na stehnech a opět padnutí na tvář. Modlitbě musí předcházet předsevzetí (nija). Věřící zahajuje modlitbu ve vzpřímeném postoji s palci za ušima se slovy: „Alláhu akkbar!“ Od té chvíle je ve stavu zasvěcení. Na závěr se modlíci obrátí na souvěrce napravo a pak nalevo s pozdravem: „Mír s vámi a milosrdenství Boží“.

Páteční modlitba

Páteční modlitby se zúčastní všichni dospělí zdraví muži. Po dvou modlitbách na začátku vystoupí kazatel a pronese kázání o dvou částech. První nábožensko-etické úvahy s citacemi z Koránu a druhá chvalořeč Bohu, Proroku a následovníkům. Následuje prosba za hlavu státu a celou obec.

Klasický islám zná celou řadu zvláštních modliteb, při mimořádných příležitostech. Jsou to například modlitba za déšť, při zatmění slunce nebo měsíce, při toužebném přání, noční modlitba.

Islámská modlitba představuje součást životního rytmu a soudržnosti muslimské obce.

Jazykem muslimské modlitby je všude ve světě arabština. To je prvkem univerzálnosti islámu.

V Novém Zákoně není stanovena pevná forma při modlitbě. Ježíš v Getsemane (Mk 14:35) a Pavel v Tyru (Sk 21:5) se modlí vkleče, ale Ježíš mluví o postavení k modlitbě (Mk 11:15).

Bible - příklady modlitební praxe v Novém zákoně.

Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno. List Jakubův 5:15

Vyznávejte hříchy jeden druhému a modlete se jeden za druhého, abyste byli uzdraveni. Velkou moc má vroucí modlitba spravedlivého. List Jakubův 5:16

Jednou se Ježíš na nějakém místě modlil; když přestal, řekl mu jeden z jeho učedníků: „Pane, nauč nás modlit se, jako tomu učil své učedníky i Jan.“ Lukáš 11:1

Vypravoval jim podobenství, aby ukázal, jak je třeba stále se modlit a neochabovat: Lukáš 18:1

Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním. Římanům 8:26

Co tedy? Budu se modlit ve vytržení ducha, ale budu se také modlit s vědomou myslí. Budu zpívat chvalozpěvy ve vytržení ducha, ale budu zpívat také s vědomou myslí. 1. Korintským 14:15

Budou se za vás modlit a po vás toužit pro nesmírnou milost, kterou vám Bůh dal. 2. Korintským 9:14

Porovnání Salát s Otčenášem:

Salát:⁴⁹

(dlaně se hranou na straně ukazováčku dotýkají uší)

"Alláhu akbar!" - Bůh je veliký.

Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.

Chvála budiž Bohu, Pánu lidstva veškerého,

Milosrdnému, Slitovnému.

Vládcí dne soudného.

Jenom Tebe uctíváme a jenom Tebe o pomoc žádáme.

Veď nás cestou přímou,

cestou těch, které jsi zahrnul milostí Svou, ne těch, na něž jsi rozhněván, ani

těch, kdo v bludu jsou! (súra 1)

Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.

Rci: On je Bůh, je jediněčný,

Bůh - sám o sobě věčný.

Neplodil a nebyl zplozen

a není nikdo, kdo je mu roven. (súra 112)

Alláhu Akbar (Bůh je veliký).

Sláva budiž mému Pánu, Velikému, a Jemu patří chvála.

Ó Bože, požehnej Muhammadovi a rodině Muhammada.

Bůh slyší toho, kdo Ho chválí.

Bůh je veliký.

Sláva budiž mému Pánu, Nejvyššímu (Nejvznešenějšímu) a Jemu patří chvála.

Ó Bože, požehnej Muhammadovi a jeho rodině.

Bůh je Veliký. Žádám odpuštění od Boha, mého Pána, a navracím se k Němu.

Bůh je Veliký.

Alláhu Akbar (Bůh je Veliký)

Vstávám a sedám si s pomocí a silou Boží.

Pane náš, daruj nám dobré na tomto světě i na onom světě a ochraňuj nás od muk Ohně.

Ó Bože, požehnej Muhammadovi a rodině Muhammada.

Bůh je Veliký.

Bůh je Veliký. Všechna chvála patří Bohu.

⁴⁹ Zdroj: <http://www.muslimskaunie.cz>

Dosvědčuji, že není boha kromě Boha, Jediného, Jenž nemá žádného společníka, a dosvědčuji, že Muhammad je Jeho služebník a posel. Ó Bože, požehnej Muhammadovi a jeho rodině.

Mír budiž s tebou, Proroku a milost a požehnání Boží. Mír budiž s námi a všemi Božími služebníky, kteří se chrání před zlem. Mír budiž s vámi všemi s milostí a požehnáním Božím.

Alláhu Akbar.

Otčenáš:

Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno tvé.

Přijď království tvé.

Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

A odpusť nám naše viny,

jako i my odpouštíme našim viníkům.

A neuved' nás v pokušení,

ale zbav nás od zlého.

Amen.

Porovnání:

Pro určitou představu jsem následně přiřadil v veršům Otčenáše možný odpovídající verš ze Salátu.

Otče náš, -**Pane náš, Ó Bože**

jenž jsi na nebesích, -**Bůh-sám o sobě věčný. a není nikdo, kdo je mu roven.**

posvět' se jméno tvé. -**Chvála budiž Bohu, Pánu lidstva veškerého**

Přijď království tvé. -**Mír budiž s námi a všemi Božími služebníky**

Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. -**Jenom Tebe uctíváme a jenom Tebe o pomoc žádáme**

Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

A odpusť nám naše viny, -**Žádám odpuštění od Boha, mého Pána**

jako i my odpouštíme našim viníkům.

A neuved' nás v pokušení, -**Ved' nás cestou přímou**

ale zbav nás od zlého. -**daruj nám dobré na tomto světě i na onom**

světě

Amen.

a ochraňuj nás od muk Ohně

Salát nezačíná důvěrným oslovením Boha Otče, ale prohlášením, že Bůh, jehož jménem je modlitba je pronášena, je veliký, milosrdný a slitovný. Hned za oslovením se v Otčenáši definuje Bůh jako ten, kdo je mimo lidský dosah a chápání – „na nebesích“. Salát vzdává Bohu chválu a definuje jeho lidský přesah jako vládce lidstva, pána soudného dne a jeho výlučnost – „Jenom Tebe uctíváme“. Otčenáš následuje přáním příchodu Božího království, a převládnutím vůle Boží. Salát žádá o přímé Boží vedení a milost a varuje před cestou těch, kdo jsou v Boží nemilosti nebo v bludu. Otčenáš pokračuje prosbou o zajištění každodenního živobytí, zatímco Salát (pokud pokračuje s úrou 112) definuje Boha jako jedinečného, věčného, nezplozeného, a vylučuje možnost existence Božího syna (neplodil), a komu nikdo není roven. !

4.1.4 Zakát

Povinná almužna na obecně prospěšné a dobročinné účely. Od samého počátku islámu je kladen důraz na záslužnost dobročinnosti.

Korán dokonce stanoví, že muslim má dávat jako almužnu vše co mu přebývá: „A dotazují se tě na, co mají rozdávat. Rci: „Přebytek!“ A takto vám Bůh objasňuje znamení – snad budete přemýšlet o tomto i o onom světě.“ (2:219-220)

Věřící si má tedy nechat jen tolik, kolik skutečně potřebuje.

Korán také hovoří o potížích při získávání příspěvků. Dobrovolné almužny se měnily v pravidelnou daň a vznikla funkce výběřčích.

Slovo zakát je odvozováno od verbálního kořene vyjadřující čistotu. Od toho pochází představa zakátu jako morálního očištění majetku sociální solidaritou.

Almužna se s rozmachem centrální moci islámského státu po Muhammadově smrti změnila na daň. Zakát se začíná odvádět každoročně z určených druhů majetku (vypěstované plodiny, velbloudy, skot, kozy, ovce, zlato, stříbro a zboží uskladněné k obchodování). Zakát lze odevzdat přímo těm, komu má připadnout, nebo - a to se pokládá za správnější - se svěří k rozdělení úřadům. Zakát tak splynul se státními daněmi a pozbyl charitativní smysl.

Korán stanoví oprávněné příjemce zakátu jako ty „jejichž srdce se sjednotila“ nebo „jejichž srdce mají být usmířena“ nebo „získána“. Jedná se například o otroky, aby se mohli vykoupit z otroctví, ale i o bojovníky, kteří se účastní džihádu. Dále ty, kdo se zadluží bohulibým činem.

Praxe islámských zemí v daňové oblasti daní se liší podle místních úprav a mnohdy přesahují zákonný zakát a také jeho použití se lišilo od koránského ideálu.

Zvláštní místo zaujímá dobročinný zakát formou almužny chudým na závěr ramadánu. Dotváří radostnou atmosféru konce postního měsíce a je vážen jako ryzí projev zbožnosti.

Zde můžeme srovnat s Ježíšovými slovy jak prokazovat dobrodiní (Mt 6:1-4).

Když prokazuješ dobrodiní, nechtěj budit pozornost, jako činí pokrytci v synagógách a na ulicích, aby došli slávy u lidí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu.(Matouš 6:2)

Když ty prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí pravice,(Matouš 6:3)

... aby tvé dobrodiní zůstalo skryto, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.(Matouš 6:4)

Ježíš propojuje možnost dát dar Bohu se smířením s bližním:

Přinášíš-li tedy svůj dar na oltář a tam se rozpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech svůj dar před oltářem a jdi se nejprve smířit se svým bratrem; potom teprve přijď a přines svůj dar. (Matouš 5:23-24)

(podobně o rodičích Mt 15,5 Mk 7,11)

4.1.5. Půst

Třicetidenní půst v měsíci ramadánu zavedl Muhammad roku 624 namísto jednodenního půstu. Později došlo ke zpřesnění, že půst, tedy zdržení se od jídla, pití a pohlavního styku je jen pro denní dobu, tedy od „rozeznání bílé a černé nitě na úsvitu až do noci“.

Povinnost půstu platí pro každého dospělého, duševně a tělesně zdravého. Děti jsou k půstu vedeny od 10 let. Povinnosti jsou zproštěni staří, nemocní, těhotné a kojící ženy, ti, kdo konají těžkou fyzickou práci, a lidé na cestách. Kdo půst zanedbal bez platného důvodu, musí ho nahradit.

Půst začíná novoluním po skončení předchozího měsíce. Začátek půstu se ohlašuje ranou z děla, světly na minaretu, rozhlasem televizí a sdělovacími prostředky. Před každým postním dnem, nebo alespoň na začátku ramadánu musí věřící vyslovit zbožné předsevzetí. Během postních dnů by se měl věřící také vyvarovat svárů, pomluv a neslušných věcí a měl by konat dobré skutky.

Pracovní doba a všechn veřejný život se v postním měsíci přizpůsobuje zvláštnímu rytmu. Ramadán je měsíc sebezapření a radosti, která přichází ve svátku – posledního dne ramadánu.

Mimo ramadán islám předepisuje půst při některých proviněních, jako je neúmyslné zabití, nebo porušení přísahy. Je zakázáno postit se o velkých svátcích a v pátek.

Ježíš se postil přísně - čtyřicet dní, byl však proti viditelnému zdůrazňování postu a naopak v okruhu svých učedníků posty nedodržel.

Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl.(Matouš 4:2)

Když ty se postíš, potři svou hlavu olejem a tvář svou umyj, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí. (Matouš 6:17-18)

Ježíš jim řekl: „Mohou hosté na svatbě truchlit, dokud je ženich s nimi? Přijdou však dny, kdy od nich bude ženich vzat; potom se budou postit. (Matouš 9:15)

Ježíš jim řekl: „Mohou se hosté na svatbě postit, když je ženich s nimi? Pokud mají ženicha mezi sebou, nemohou se postit. Přijdou však dny, kdy od nich bude ženich vzat; potom, v ten den, se budou postit. (Marek 2:19-20)

Totéž Lk 5,35.

4.1.6. Hadždž

Pouť do Mekky, kterou ukládá Korán vykonat alespoň jednou za život každému dospělému muslimovi, muži i ženě.

A Bůh uložil lidem pouť k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat. (3:97)

Povinnost platí pro každého, kdo je tělesně a duševně zdrav a má potřebné prostředky k cestě. Neplatí pro otrocky, ženy bez manžela nebo mužského příbuzného, který by je doprovodil a neplatí také, není-li cesta bezpečná. Bohatý nemocný může poslat za sebe zástupce, kterému hradí výlohy. Takové opatření může učinit i v závěti. Dědic je povinen vykonat hadždž za zůstavitele, jestliže ten jej nemohl vykonat sám.

Dvě různé poutě do Mekky

Korán rozlišuje mezi hadždžem a malou poutí – ‘umrou. ‘Umru lze vykonat jako záslužný čin individuální zbožnosti kdykoliv, hadždž představuje hromadnou pouť v určených dnech měsíce dhú-l-hidždža. Povinnosti a obřady v Mekce jsou totožné.

Ten, kdo se vypravuje na pouť, má nejprve doma uspořádat materiální poměry, zaplatit dluhy a zabezpečit rodinu na dobu své nepřítomnosti. Má také přijmout předsevzetí žít nadále ctnostněji vůči Bohu a lidem.

Nemuslimům je zakázán přístup do Mekky a Mediny, které představují posvátné okrsky. Muslimský věřící si ještě před vstupem do Mekky obleče poutní šat, který se skládá ze dvou nesešitých pruhů bílé látky. Jeden ovine kolem boků a druhý přehodí přes levé rameno a zprava uváže na uzel. Hlava zůstává nepokrytá a na nohou má pouze sandály. Tento oděv a stejně i stav zasvěcení při pouti a modlitbě se nazývá ihrám. Do ihrámu se vstupuje očistou a s předsevzetím níjou. Po dobu zasvěcení není věřícímu dovoleno se holit, česat, stříhat si vlasy, vousy nebo nehty, prolévat krev, trhat rostliny, vonět se, mít pohlavní styk. Ženy poutnice se zahalují do dlouhých pruhů látky kryjících hlavu.

Od prvních kroků pouti provází poutníka heslo „Tobě k službám, Bože, tobě k službám!“

Poutníci z různých zemí islámského světa jsou organizováni podle své národnosti, aby vykonali všechny obřady správně.

Po příchodu do Mekky poutník sedmkrát obejde Ka'bu (towáf). Přitom políbí černý kámen nebo se ho alespoň dotkne. Potom následuje sedminásobný běh mezi pahorky Safá a Marwa mimo obvod mešity, který má připomínat jak zde Ibráhím hledal vodu pro syna Ismá'íla. Tehdy anděl Džibríl dal vytrysknout pramen Zamzam , který je pokládán za zázračně uzdravující. Poutníci ho pijí, berou si ho do lahví a namáčejí si do něj šat ve kterém budou jednou pohřbeni.

Vlastní hadždž začíná kázáním v chrámu Ka'by, které vykládá celý obřad. Další den poutníci odcházejí do údolí Miná, kde se modlí a přenocují. Následující den vystoupají na pahorek Arafát, kde se modlí a vykonávají obřad stání až do západu slunce. Pak běží k mešitě Muzdalifa.

Pouť vrcholí desátý den – dnem krvavé oběti, který se slaví jako Velký obětní svátek. Po pobožnosti v mešitě Muzdalifa, směřují poutníci do údolí Mína, kde

každý poutník hodí sedm kamenů na hromadu džamra. Toto symbolizuje kamenování satana, kterého podle tradice Ibráhím zahnal kameny.

Potom se v údolí Miná a současně ve všech islámských zemích obětuje ovce nebo koza. Je záslužné maso rozdat jako almužnu chudým.

Poutníci se zdrží ještě tři dny a pak směřují do Medíny navštívit Prorokův hrob. Pouť do Mekky navazuje na předislámské, které Muhammad začlenil do islámu a zdůvodnil to vírou, že Ka'bu vystavěl Ibráhím s Ismaílem jako útočiště pro lidi (2:124-129).

Hadždž hrál v islámském světě důležitou úlohu jednoty společenství. Za bezpečnost poutníků dnes odpovídá saúdské zvláštní ministerstvo hadždže.

Kdo vykonal pouť do Mekky je ve svém okolí ve velké úctě. Poutníci jsou vítáni slavnostní výzdobou domů a mešit.

Volání heslo „Tobě k službám, Bože, tobě k službám!“ připomíná jako projev poslušnosti připomíná hebrejské hinnení „Tu jsem“, kterým Hospodinu odpovídá Abraham (Gn 22:1) a Mojžiš, oslovený hořícím keřem (Ex 3:4), a Izajáš, pověřený prorockým posláním (Iz 6:8).

Poutě - do Jeruzaléma jsou i v Novém zákoně. Dvanáctiletý Ježíš putoval se svými rodiči do chrámu. Delší pouť z ciziny nalézáme ve Skutcích:

Filip se vydal k té cestě a hle, právě přijížděl etiopský dvořan, správce všech pokladů kandaky, to jest etiopské královny. Ten vykonal pouť do Jeruzaléma. (Skutky apoštolů 8:27)

Ježíš říká: „Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.(Jan14:6) Kristus je tedy cesta pravdy a života, kterou se (jedině) dá doputovat do království Božího. Zejména ve středověké Evropě byla pouť symbolem, kterou poutník putoval k novému životu. Poutník je následovníkem Kristovy chudoby a pokory, a jeho způsob života během pouti je ztotožňován s pokáním. Motivem poutí byla touha po vlastní

proměně, ke které pouť dává podněty. Oblíbenými poutními místy býval Jeruzalém a Řím. Poutním místem, které si až do dnešní doby zachovalo svůj význam a popularitu je Santiago de Compostela. Založeno bylo na přelomu 4. a 5. století. V 9. století zde byly objeveny údajné ostatky svatého Jakuba Staršího. Jakub Zebedeus, jeden z dvanácti apoštolů, podle legendy vzal jako první Kristova slova „Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření.(Marek 16:15) za své a odjel na misijní cestu do Galicie na Pyrenejském poloostrově. Po návratu do Jeruzaléma byl Jakub popraven Herodem Agripou (Skutky apoštolů 12:1-2). Jakubovi ostatky byly podle legendy posléze v 7. století dopraveny do Španělska, do Santiaga de Compostela, hlavního města Galicie. Název města je částečně odvozen od Svatého Jakuba: Sant Iago = Santiago. Compostela je odvozen z latinského Campus Stellae = „hvězdné pole“. Celý název by se dal přeložit jako „Svatý Jakub v hvězdném poli“.

Svatojakubská pouť patří k jednorázovým, podobně jako pouť do Mekky, která se vykonává jednou za život.

Tím, že se poutník vydává na pouť, bere na sebe náboženský závazek. Před cestou si uspořádá své osobní věci včetně sepsání poslední vůle. Na cestě čelí nepohodlí a setkává se s řadou překážek. Cesta přináší také mnohé radosti, poznání nových míst a nových zkušeností. Celá cesta je přípravou na očistění při bohoslužbě v bazilice a při modlitbě u apoštolova hrobu.

Od 17. století se udržuje pořádek procesí poutníků příchodu ke chrámu. V čele nesou kříž, za ním krácejí věřící ve dvou až čtyřstupech. Před průčelím chrámu vítají poutníky kněží s kratším proslovem. Poutníci jsou vedeni kolem ochozu chrámu. Poutníci se podrobí zpovědi a nakonec dojdou k hrobu a soše Svatého Jakuba, kterému pokládají na hlavu svůj

klobouk. Během bohoslužby působí na poutníky liturgie, slova kázání, hudba a zpěv a vůně kadidla. Pokud kostel nestačí, koná se mše pro poutníky před průčelím chrámu. Ubytování poutníků je doprovázeno rituálem mytím nohou.

Symbolem svatojakubské pouti je mušle, lastura hřebenatka svatojakubská, která se vyskytuje pouze u atlantského pobřeží. Mušle už u prvních křesťanů symbolizovala vzkříšení. Mušle lastura hřebenatka svatojakubská také symbolizuje vodu, zdroj života, člověka a jeho pět smyslů. Je jí nutno otevřít, aby byla nalezena perla. Dvojice lastur na klopách znamenají dvojí přikázání lásky, milovat Boha a bližního svého jako sama sebe, na kterém poutník staví svůj život.

4.1.7. Džihád

Povinnost bojovat za víru se postupně vyvíjela v koránských ustanoveních, od požadavku trpělivosti přes zdůraznění práva odrazet útoky až po úkol vést aktivní boj za podrobení nevěřících nepřátel.

A bojujte na stezce Boží proti těm, kdo bojují proti vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Bůh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí. (2:190)

Vy, kteří věříte! Co je s vámi, že když vám je řečeno: „Vytáhněte do boje na cestě Boží!“ jste jako přikovaní k zemi? Což se vám líbí více život na tomto světě než na onom světě? Vždyť užívání života pozemského je nepatrné oproti užívání v životě budoucím! Jestliže nevytáhnete do boje, Bůh vás potrestá trestem bolestným, vystřídá vás národem jiným a nebudete Mu moci v ničem uškodit, neboť Bůh je věru mocný nad každou věcí. (9:38-39)

Ve vývoji islámu se džihád přimyká ke klíčovým povinnostem pilířů víry. Oproti individuálním povinnostem byl džihád určen jako povinnost kolektivní, kterou je každý zdravý muž vázán tehdy, je-li třeba jeho osobního přispění.

Povinnost muslimských panovníků vést džihád rozpracovala islámská mezinárodně právní teorie v rozdělení světa na území islámu a území válečná. Konečným cílem má být islamizace celého světa. Protivníci mají být vždy vyzváni k dobrovolnému přijetí islámu.

V koloniální době byl přijat názor, že džihád má své oprávnění jenom tehdy má-li reálné vyhlídky na úspěch.

V moderní době se často džihád vykládá jako vynaložené úsilí. Prorokovi se přičítá výrok, že nejvyšším džihádem je přemáhání vlastních vášní. Džihádem tedy může být činorodá práce na čemkoliv bohulibém.

Jiný přístup uvádí, že džihád je boj, ale výhradně obranný. Korán uvádí: „nebudiž žádného donucování v náboženství!“ (2:256) V džihádu se může jednat o nábožensky aktivní humanitu.

V Novém zákoně nalézáme především výraz pro vášnivé nadšení pro věc:

Jeho učedníci si vzpomněli, že je psáno: ‚Horlivost pro tvůj dům mne stráví.‘ Jan 2:17

Pohleďte, k čemu vás vedl tento zármutek podle Boží vůle: jakou ve vás vzbudil opravdovost, jakou ochotu k omluvě, jaké znepokojení, jakou bázeň, jakou touhu, jakou horlivost, jakou snahu potrestat viníka! Tím vším jste prokázali, že jste se v té věci zachovali správně. 2. Korintským 7:11

Znám přece vaši ochotu, o níž s hrdostí makedonským bratřím říkám, že Achaia je už od loňska připravena. Vaše horlivost byla pobídkou pro mnohé z nich. (2. Korintským 9:2)

Toužíme jen, aby na každém z vás bylo vidět neutuchající horlivost až do konce, kdy se naplní naše naděje; (Židům 6:11)

Je správné horlit, ale pro dobrou věc a vždycky, nejen tehdy, když jsem u vás, moje děti. (Gal 4:18)

Kdo vám ublíží, budete-li horlit pro dobro? (1. Petřův 3:13)

Ježíš ovšem také horlil - akcí ve stylu boje je vyčištění chrámu. Nový zákon dochovává i poněkud enigmatický výrok o meči, který se ovšem během církevních dějin naplnil vrchovatou měrou:

Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč. (Matouš 10:34)

4.1.8. Chvalořečná rčení

Patří k typickým muslimským písemným i ústním projevům. Jde o standardizovanou chvalořečnou formuli, kterou začíná a každý závažnější projev: „Ve jménu Boha, milosrdného, slitovného.“

Za jménem Božím následuje přístavek „On je vznešený“, „Vznešený a mocný“. Prorokovo jméno doprovází „Ať mu Bůh žehná a dá mu mír.“

Zde uvádím nalezené paralely z Nového zákona:

Když vstoupíte do domu, řekněte: ‚Pokoj vám.‘ (Mt 10:12)

A budou-li toho hodni, ať na ně přijde váš pokoj. Nebudou-li toho hodni, ať se váš pokoj vrátí k vám. (Mt 10:13)

Když vejdete do některého domu, řekněte nejprve: ‚Pokoj tomuto domu!‘ (Lk 10:5)

4.1.9. Mešita

Arabsky „masdžid“ je převzato z aramejštiny ze slovesného základu sadžada a vyskytuje se už v koránu. To znamená padat na tvář (před Bohem). Pro velkou mešitu určené k pátečním společným modlitbám se vžil termín džámi, což znamená „shromažďující“. Malá místnost vyhrazená pro modlitbu se nazývá musallá – „modlitebna“.

Nejdůležitějším vnějším prvkem je minaret, odkud muezzin volá k modlitbě, pak nádvoří a hygienická zařízení. Popřípadě hrobka zakladatele, knihovnu, hodiny, případně náboženská škola, madrasa.

Do mešity se vchází bez obuvi a v náležitém oblečení. Ženy mají mít zahalené vlasy. Podlaha je pokryta koberci.

Hlavní vnitřní vybavení je výklenek, mihráb, ukazující směr k Mekce, tedy směr, kterým se muslimové modlí. Po jeho straně je kazatelna minbar pro páteční kázání. Jedinou bohoslužbou v islámu je modlitba.

Lze nalézt paralelu s křesťanstvím, kde jsou kostely většinou orientovány na východ.

Ježíš navštěvoval synagogy i Jeruzalémský chrám a účastnil se diskusí o jeho smyslu. Chrám současně viděl jako dům svého nebeského Otce i relativizoval slovy o tom, že ho může zbořit a opět postavit. Za chrám Ducha svatého je pak v epištole Korintským označeno i tělo věřícího, v epištolách 2. Korintským, Efezským a 1. Petrově společenství věřících. V knize Zjevení Janovo představuje termín chrám místo Božího přebývání.

Ježíš jim odpověděl: „Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej postavím.“ Tu řekli Židé: „Čtyřicet šest let byl tento chrám budován, a ty jej chceš postavit ve třech dnech?“ Jan 2:19-20 (podobné téma: Mt 26,61, 27,40, Mk 14,58, 15,29, Sk 6,14)

Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch Boží ve vás přebývá? Kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh; neboť Boží chrám je svatý, a ten chrám jste vy. 1. Korintským 3:16- 17

Jaké spojení chrámu Božího s modlami? My jsme přece chrám Boha živého. Jak řekl Bůh: „Budu přebývat a procházet se mezi nimi, budu jejich Bohem a oni budou mým lidem.“ 2. Korintským 6:16

V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu; Efezským 2:21

Kdo zvítězí, toho učiním sloupem v chrámě svého Boha a chrám již neopustí; napíšu na něj jméno svého Boha a jméno jeho města, nového Jeruzaléma, který sestupuje z nebe od mého Boha, i jméno své nové. Zjevení Janovo 3:12

Tu mi byla dána rákosová míra a anděl mi řekl: „Vstaň, změř Boží chrám i oltář a spočítej ty, kteří se tam klanějí. Zjevení Janovo 11:1

Tu se otevřel Boží chrám v nebesích, a bylo v něm vidět schránu jeho smlouvy; rozpoutaly se blesky a rachot hromu, zemětřesení a hrozné krupobití. Zjevení Janovo 11:19

Avšak chrám jsem v něm nespatriil: Jeho chrámem je Pán Bůh všemohoucí a Beránek. Zjevení Janovo 21:22

Každý muž, který se modlí nebo prorocky mluví s pokrytou hlavou, zneuctívá toho, kdo je mu hlavou, 1. Korintským 11:4

a každá žena, která se modlí nebo prorocky mluví s nezahalenou hlavou, zneuctívá toho, kdo je jí hlavou; je to jedno a totéž, jako kdyby byla ostříhaná. 1. Korintským 11:5

4.1.10. Duchovenstvo

Islám nemá církev, svátosti, ani formální instituci kněžství nebo mnišství. Jeden hadith říká, že v islámu nemá mnišství místa. Principiálně odmítá jakéhokoliv prostředníka mezi člověkem a Bohem. Přesto v muslimské společnosti existuje celá řada postojů, od odmítání duchovenstva, přes úctu k náboženským vzdělavcům až po požadavky na vedení duchovních ve státě.

Z povahy islámu vyplývá, že některé funkce související s věroukou, bohoslužbou, právem a vzděláním musejí vykonávat určití činitelé, které lze chápat jako určité duchovenstvo. Označením, postavením a vnějšími znaky se liší podle jednotlivých oblastí muslimského světa.

Označení šejch, starší, ctihodný muž je obecné, může označovat duchovního a zároveň světskou sféru.

Obečné označení duchovních vychází z jejich statutu vzdělanců a kvalifikovaných znalců učení ulamá. Ulamá jsou teologicky vzdělaní muži, kteří usměřují duchovně lid. Od Iránu po Indii se rozšířilo mnohoznačné mullá nebo mollá – „pán“.

Imám – „předák“ označuje váženého věřícího, který stojí vpředu při modlitbě. Mešitový imám působí zároveň jako kazatel. K personálu mešity patří ještě muezzin, který pětkrát denně svolává k modlitbě.

Kadí zastává funkci soudce.

Muftí – arabsky ten, kdo vydává fatwu- znalec práva a vykladač koránu. Integruje v sobě soudce a právního experta. Je duchovní hlavou dané islámské země. Vydává fatwy. k zásadním otázkám.

V katolické církvi odpovídá funkce primase země, kardinál nebo arcibiskup.

V Íránu se rozlišují stupně:

talabe (student islámu), hodždžatol-eslam (důkaz islámu), ájatolláh (znamení Boží), ájatolláh-ol-ozmá (velký ájatolláh).

V katolické církvi je nejvyšším představitelem papež, který je nástupcem apoštola Petra a zástupcem Krista na zemi. Pod papežem jsou kardinálové, arcibiskupové, biskupové, faráři a jáhnové. Územní oblast, která je pod církevní správou, je rozdělena na farnosti, vikariáty a diecéze. V čele farnosti stojí farář. Kněz v katolické církvi musí projít seminářem a složit sliby věrnosti a poslušnosti. Tím se vzdává pozemského života ve prospěch církve a věřících. V katolické církvi existují mužské a ženské mnišské řády, které se věnují sociální, charitativní a zdravotní činnosti.

5 kapitola: Závěr

Křesťanství a islám provázela období střetnutí, polemik i tolerance. Obě náboženství vyznávají osobního Boha a vycházejí ze stejných kulturních tradic, hlásí se k podobným všelidským hodnotám a jsou soupeřícími v jednotě světové civilizace. Na počátku však došlo k nepochopení. Islámská dogmatika označila křesťanství za pokažený předstupeň vlastního konečného zjevení pravdy. Většinou však vycházela z nepravověrných pramenů nebo ze zkreslených představ.

Křesťanský svět původně islám odmítl jako pochybenou pověru, nebo herezi. Teprve od konce 17.stol. po porážce Turků začala Evropa si uvědomovat jakými nepravdami opřádala islámskou věrouku.

Od té doby s rozvojem vzájemných vztahů, výměnou informací, kulturním prolínáním, migrací, cestováním za turistikou, obchodem, geografickou blízkostí se obě náboženství o sobě navzájem dověděla mnohem více než kdy předtím.

Na jedné straně stále přetrvává určité napětí zejména u fundamentálně naladěných částí spektra na obou stranách. Na druhé straně probíhá mezináboženský dialog. Nedávnou nadějí k dialogu je text „A Common Word Between Us and You“ (Společné slovo mezi námi a vámi), který byl publikován 13. října 2007. Text byl zpracován předními islámskými učenými a říká, že islám a křesťanství jsou dvě různá náboženství, ale dvě základní přikázání, láska k Bohu a láska k bližnímu, jsou společným základem a pojítkem mezi Koránem a Biblií.

5.1. Shody a rozdíly

5.1.1. Monoteismus

Jak islám, tak křesťanství jsou monoteistická náboženství. Obě věří výlučně v jediného Boha, jak se píše v Exodus 20:3 „Nebudeš mít jiného boha mimo

mne.“ a podobně koránská súra 6:151/152 „ Pán váš vám zakázal! Nepřidružujte k Němu nic“. Dále súra 112 potvrzuje Boží jedinečnost: „On je Bůh, je jedinečný, Bůh - sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikdo, kdo je mu roven.“

Shodují se v příběhu o stvoření světa a člověka. (súra 6:1-2) „Chvála Bohu, který stvořil nebesa a zemi a učinil temnotu a světlo. On je ten, jenž z hlíny vás stvořil a pak stanovil lhůtu života vašeho“ A obdobně Bible: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.(Gen 1:1)

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, *jako* muže a ženu je stvořil.(Gen1:27)

5.1.2 Etické principy

Křesťanství a islám se více méně shodnou na základních etických principech, jako jsou dodržování Desatera, důraz na rodina, ochrana nenarozeného dítěte, úcta k rodičům a ke starším.

5.1.2 Společné kořeny křesťanství a islámu

Tak jako křesťanství navazuje na židovství tak islám navázal na křesťanství, aniž by ani jeden z nich žádal svého předchůdce o svolení. Protože islám vznikl později, než křesťanství může se křesťanská teologie zabývat sama sebou, aniž by potřebovala zmínit islám. Zatímco islám nemůže ve svých teologických úvahách křesťanství pominout. Kořeny obou náboženství jsou tedy společné. Příběh stvoření, desatero, postavy praotců, proroky až po Ježíše a příběhy a postavy z evangelií Ježíše a evangelium však chápe každé náboženství odlišně. Pro křesťany je Ježíš Syn Boží, Pán a spasitel, pro muslimy je jen jeden z proroků. Zatímco Bůh křesťanů poslal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří,

nezahynul, ale měl život věčný (Jan 3:16), Bůh muslimů povznesen nad to, aby měl dítě. (súra 4:171)

5.1.3 Náboženská praxe

Křesťanství i islám praktikují svá náboženství odlišně a jejich projevy zbožnosti se liší, můžeme však pozorovat určité paralely.

Vyznání víry a modlitbu znají obě náboženství. Půst a almužna jsou začleněny do chodu islámského státu, zatímco pro křesťany zůstávají dobrovolné v rámci jejich církve. Podmínkou pro náboženské úkony pro muslima je rituální čistota. Bohoslužba v kostele a v mešitě se od sebe liší.

5.2. Shrnutí

Přes mnoho rozdílů se zdá, že víra v jediného, výlučného Boha je pro obě náboženství společná stejně tak mnoho etických důrazů. V některých věroučných otázkách a v provádění náboženské praxe jsou naopak rozdíly. Zásadně se však liší ve vnímání Ježíše Krista. Muslimové a křesťané tak projevují svou víru v Boha každý svým vlastním způsobem.

Jak křesťanství, tak islám si činí nárok na pravost vlastní víry. Obě náboženství mají lineární charakter – směřují od počátku ke konci dějin, k poslednímu soudu. Jak píše apoštol Pavel: „A jako každý člověk jen jednou umírá, a potom bude soud,“ (Židům 9:27), a Korán říká: „Až dopadne ta událost nezvratná“ (súra 56:1).

Věří tedy křesťané a muslimové ve stejného Boha? A pokud ne, které náboženství je to pravé? Podobnou otázku položil sultán Saladin židovi Nathanovi v básni německého spisovatele 18. století G.E. Lessinga „Moudrý Nathan“. Sultán se ptá na to, které ze tří monoteistických náboženství je to pravé. Nathan odpoví podobenstvím o prstenu. Otec, který má tři syny a jen jeden pravý prsten, nechá vyrobit dvě nerozpoznatelné kopie prstenu a všechny tři dá svým

synům. Každý ze synů věří a chová se tak, jako by právě jeho prsten byl ten pravý. Tak i křesťané a i muslimové věří, že vlastní ten pravý prsten, ale to, zda muslimové a křesťanství sdílí víru ve stejného Boha nám pravděpodobně zůstane tajemstvím až do konce dějin.

Seznam literatury

Použitá literatura:

Korán; překlad Ivan Hrbek, Academia 2000

Bible, Ekumenická rada církví v ČSSR 1989

Biblický slovník; Adolf Novotný, Kalich 1956

Křesťanství a islám; Hans Küng, Josef van Ess, Vyšehrad

Duchovní cesty islámu; Luboš Kropáček, Vyšehrad 2011

Judaismus Křesťanství Islám, kolektiv autorů, Nakladatelství Olomouc 2003

Islám, Michel Reeber, Nakladatelství KMa s.r.o. 2008

Encyklopedie islámu, Charif Bahbouh, Jiří Fleissing, Roman Raczynski, Dar Ibn Rushd 2008

O Bohu u křesťanů, Rémi Brague, CDK 2011

Evangelická teologie pod drobnohledem, Petr Gallus, Petr Macek, CDK 2006

Allah, A Christian response, Miroslav Volf, Harper One, HarperCollins Publishers 2012

A Common Word Between Us and You, Internet
Internet

